

KIITOLLISUUS & VERTAILU, KILPAILU JA KATEUS YSTÄVÄKIRJE 1/2001	1
KIITOLLISUUDEN LAHJA	4
KIITTÄMÄTTÖMYYDEN LAHJA.....	5
KIITTÄMÄTTÖMYYDEN KIROUS	7
<i>Kiittämätön vaatimus</i>	7
<i>Kiitollisuusvelkavankeus</i>	8
<i>Kiittämätön kateus</i>	8
<i>Kiittämätön omistaminen</i>	11
KIITOLLISUUS TOISELLE.....	11
<i>Kiittämisen aiheita</i>	12
<i>Kiittämisen riskit?</i>	12
<i>Kiittäminen ja yhteisöllisyys</i>	14
<i>Kiittämisen harjoitteleminen</i>	15
KIITOKSEN VASTAANOTTAMINEN	16
KIITOLLINEN JA ANTELIAS KOHTAAMINEN	17
ENTÄ JUMALAN KIITTÄMINEN?	18
<i>Ketä kiittää ja mistä?</i>	19
<i>Ansio ja lottovoitto</i>	22
<i>Kiitollisuuden tai kilpailun valtakunta</i>	23
<i>Kiittäminen on uskomista</i>	25
<i>Kiitollinen ja huoleton rukous</i>	26
<i>Shokeeraava kiitollisuus</i>	27
<i>Antelias Jumala</i>	29

Kiitollisuus & vertailu, kilpailu ja kateus (2001)

Olen aina suhtautunut uuden vuoden valvojaisiimme suurella hartaudella, vaikka loppuyön juhlimmekin vähemmän vakavissa merkeissä. Jo joulun aikana aloin kysellä sydämessäni, mitä haluaisin sanoa historiamme ehkä väsyttävimmän vuoden lopussa. Mielessäni pyörivän sekalaisen aihekanan päällimmäiseksi jäi pieni himmeä helmi nimeltä kiitollisuus. Se ei erottunut muista aiheista häikäisevällä kirkkaudellaan, mutta sen pehmeä tapa heijastaa valoa jotenkin lohdutti väsynyttä sydäntäni. Kun otin sen käteeni, maailmani mittasuhteet muuttuivat melkein huomaamatta. Ylitsepääsemättömän tuntuiset esteet kutistuivat vaivihkaa muutaman hikipisaran kokoisiksi läiskiksi ja ympärillä alkoi näkyä paljon unohdettuja pieniä asioita. Samalla aloin nähdä myös suuria asioita, jotka vähän aikaa sitten olivat olleet näkymättömiä.

Kiitollisuuden hetki, kun siihen oikein pysähtyy taitaa olla elämän selkeyttävimpiä kokemuksia. Kiitollisuushelmen heijastama hellä valo ei pakota minua katsomaan mitään. Hellästi, melkein kainosti, se kuitenkin auttaa minua näkemään asiat oikeissa mittasuhteissaan. Lempeästi se palauttaa minut itseni mittaiseksi, ei liian pieneksi eikä liian suureksi, vaan juuri sen kokoiseksi kuin oikeasti olen suhteessa kaikkeen ja kaikkiin muihin. Ylimielisyys ja alimielisyys antaa tilaa selkeämielisyydelle. Vuoden viimeiset päivät pidin tätä helmeä kädessäni. Vuoden viimeisten tuntien aikana esittelin sitä myös vieraillemme. Senkin jälkeen olen jäänyt sitä katselemaan ja nyt haluan jakaa jotain näkemästäni myös sinulle, rakas ystävämmi.

Kiitollisuus ei näytä olevan ihmisen synnyinlahja. Isät ja äidit voivat kokea elämänsä syvimmit

kiitollisuuden hetket pienen lapsen äärellä, mutta kiitollisuus ei todellakaan kuulu lapsen omiin myötäsyttyisiin spontaaneihin reaktioihin. Hän kyllä innostuu löydöistään ja lahjoistaan. Mutta jouluaattonakin, lahjasta ekstaasiin asti hurmaantunutta, lasta täytyy muistuttamalla muistuttaa siitä että se on lahja joltakin. Hän ei vielä tiedä, että jokaisella lahjalla on antaja.

”Miten sanotaan?”, on varmaan suomalaisen lapsen joulussa kaikkein useimmin kasvatuksellinen kysymys. ”Kiitos” –sanan kautta lapsi pysähtyy elämänsä ensimmäiseksi ohikiitäväksi sekunniksi tämän himmeästi loistavan helmen ääreen, ennen kuin se peittyi rikkirevittyjen lahjapapereiden alle ja joutuu niiden kanssa roskikseen.

Uuden vuoden aattonaaton illanvietossa kysyin takkatuvalla vierailtamme, tuntevatko he ketään sellaista ihmistä, jonka vallitseva elämänasenne näyttäisi olevan kiitollisuus. Vain harvat tunnistivat ketään. Ne esimerkit, jotka löysimme, olivat kaikki eläkeiässä olevia mummoja ja pappoja.

Näyttää siltä että kiitollisuuden helmi voi kyllä paksujenkin kuorien alla kasvaa ja tulla isommaksi.

Useimmiten se paljastuu vasta kun kilpailu on ohi, kuori aukeaa, eikä elämässä ole enää muuta uhkaa kuin kuolema. Tosin siinä vaiheessa elinikäinen kiittämättömyyskin voi riisuutua sivistyneestä naamiostaan ja paljastua kaikessa kirpeudessaan.

Keskinäisen vertailun ja kilpailun vaiheessa, aikuinen kyllä oppii milloin on hyödyksi sanoa kiitos, vaikka ei tuntisi muuta kuin katkeraa alakynteen jäämistä, tai kateudesta kirvelevää nöyryytystä itseään vahvemman edessä. Pelkkä kiitollisuutta ilmaiseva sana, voi olla tärkeä pelikortti tilanteessa, jossa vielä odotetaan mahdollisuutta päästä niskan päälle.

Mikä on se riivaaja, joka houkuttelee meitä epätoivoiseen kiipeilykilpaan sen haamuvuoren huipulle, jossa ei enää tarvitse kiittää ketään muuta kuin itseään? Sellaista vuotta ei olekaan. Jos on, se on kenenkään huomaamatta kääntynyt nurinpäin ja sen huippu on paikassa, jonne kukaan ei tietoisesti halua.

Luukas kertoo missä mittasuhteissa Jeesus kohtasi kiitollisuutta. Parannettuaan kymmenen spitaalista, vain yksi kymmenestä palasi kiittämään häntä.¹ Jos tämän kertomuksen tarkoitus on antaa vihjettä siitä, missä määrin kiitollisuutta ylipäänsä esiintyy maan päällä, pidän sitä aika liioiteltuna. Kymmenen prosentin kiitollisuus on minusta liian optimistinen keskiverto ihmiskunnan yleisestä kiitollisuudesta toinen toisiaan kohtaan ja varsinkin Jumalaa kohtaan.

Aikamme ihmiskunta muistuttaa paljon enemmän Paavalin kuvausta lopun ajoista:

*”Silloin ihmiset rakastavat vain itseään ja rahaa, he ovat rehenteleviä ja pöyhkeitä... He ovat kiittämättömiä...”*²

Eikö ole ironista, että ne, joilla on eniten, ovat yleensä vähiten kiitollisia, ja kaikkein köyhimmät ovat hämmästyttävän kiitollisia.

Eräällä **World Visionin** kenttävierailulla kävin syrjäisessä Afrikkalaiskylässä tutustumassa perheeseen, jonka maissinviljelymenetelmiä oli kehitetty kannattavaksi. Perhe asui yksinkertaisessa savimajassa, minun mittapuitteni mukaan äärimmäisen köyhissä oloissa. Lähtiessäni pois kiitollinen emäntä roikotti minulle jaloista elävää kanaa. Elekielestä ymmärsin, että hän vaati minua ottamaan sen vastaan. Heillä ei ollut kuin muutama kana, enkä millään halunnut hyväksyä hänen lahjaansa. Sitä paitsi en ole koskaan pitänyt paniikissa kotkottavaa elävää kanaa sylissäni. Afrikkalaiset oppaani kehottivat minua hyväksymään lahjan.

En ikinä unohda tuon naisen lempeää arvokkuutta. Hänen kiitollisuutensa oli todellista, mutta ei millään tavalla nöyristelevää. Olisin loukannut hänen itsekunnioitustaan kieltäytymällä lahjasta.

World Visionin virkavapaalla oleva toiminnanjohtaja, **Ulla Tervo**, lähetti samasta aiheesta minulle viestin, tätä kirjettä kirjoittaessani:

¹ Luuk. 17:12-19. Tässä kertomuksessa Jeesus korostaa että *muukalainen* on heistä ainoa, joka palasi ylistämään Jumalaa?

² 2 Tim 1-3.

”Kehitysmaiden ihmisten kiitollisuutta on vaikea edes kuvailla, koska sellaista näkee niin harvoin täällä. Kuulisitpa miten köyhät perulaisopiskelijat puhuvat ajatellessaan suomalaisia kummejaan. Näkisitpä miten he kanavoivat kiitollisuutensa palvelemalla uhrautuvaaisesti oman maansa köyhiä yhteisöjä, oman ahkeran opiskelunsa ohella.

Vuosi sitten olin mieheni kanssa nuorten leirillä Andien vuoristossa, yli 3000 metrin korkeudessa. Aikomuksemme oli nukkua koulun kivilattialla muiden mukana. Hankkeessa työskentelevä sairaanhoitaja, joka itsekin oli entinen suomalaisten tukema kummiopiskelija, halusi välttämättä antaa meille laverinsa toimiston yläkerrassa. Hänen ”huoneensa” oli pahvilla eristetty laveri kylmällä vintillä. Meille hänen kiitollisuutensa osoitus oli ylläilyä niissä oloissa.

Puoli vuotta myöhemmin kuulin, että Matilde oli tapettu raa’asti vuorilla, hänen ollessaan sairaskäynnillä. Tekijöitä ei ole vielä saatu selville. Moni on kiitollinen hänen lyhyestä, mutta kiitollisesta elämästään.”

Koko ihmiskuntaa ajatellen me kuulumme siihen pieneen kymmenesosaan, joilla on kaikkein eniten ruokaa, asuinneliöitä ja ulkoista turvallisuutta. Meillä olisi hyvät syyt olla yksi maailman kiitollisimmista kansoista.

Mutta olemmeko.

En tiedä, onko asiaa koskaan tutkittu, mutta luulen, että meidän maisemistamme kohoaa kaikkein äänekkäin marina ja valitus – ainakin suhteessa siihen, kuinka paljon tai vähän me yleensäkin puhumme mitään.

Molempien iltalehtien vakiokolumnistit kilpailevat siitä, kuka pystyy tyylikkäämmin mollaamaan ja häpäisemään maamme pientä julkkiskaartia. Paikallislehtien lukijapalstat ovat täynnä valituksia. Viikkolehdet lisäävät myyntilukujaan paljastavilla juoruilla. Arvokkaampiin kuukausilehtiin kelpaavat kyllä myös sankaritarinat. Mutta haukkumisen ja palvonnan väliseen ahtaaseen rakoon ei mahdu kovinkaan monta vilpittöitä kiitosta. Ainakaan sille ei löydy palstatilaa. Kiitos ei myy, koska se ei vetoa meidän primitiivisimpiin intohimoihimme ja taipumuksiimme.

Muistan jostain lukeneeni tuoreesta tutkimuksesta, jonka mukaan krooniset valittajat elävät pidempään kuin ystävälliset ja kiitolliset ihmiset. Vaikea uskoa. Sen uskon kyllä, että väkinäinen kiitollisuus ja pakkokiltteys, joka ei ollenkaan tee oikeutta sisäisille tunnoille, syö sisuskaluja ja lyhentää elämää. Kiitollisen hymyn alle piilotettu kauna on sielun syöpä. Enkä yhtään hämmästele tutkimuksia, joiden mukaan se herkästi kehittyy myös ruumiin syöväksi.

Mutta ehkä tyytymättömyys todellakin antaa joillekin tavallista sitkeämpää hengissä pysymisen energiaa. Ehkä kiitollisuudessa on jotain laiskaa ja tyhmää. Ainakin siinä on jotain irrottavaa ja vapauttavaa. Kiitollinen ihminen ei takerru eikä roiku kiinni samalla tavalla kuin valittaja. Ehkä kiitollisen ihmisen siksi on helpompi luopua, jopa omasta elämästään, kun sen aika on. Tyytymätön pitää kiinni vaatimuksistaan loppuun asti. Hän ei halua luopua elämästä ennen kuin se on täyttänyt kaikki hänen tarpeensa. Kun projekti on osoittautumassa mahdottomaksi hän jatkaa elämäänsä, vaikka piruuttaan, tuodakseen muutkin lähemmäksi sitä totaalista turhaumaa, jonka keskellä itse on tekemässä kuolemaa.

Tyytymättömyydessä todellakin on potkua ja kiittämättömyys tarkoittaa näkökykyä kaikelle sille, mikä maailmassa on pielessä. Minäkin myönnän saaneeni paljon energiaa tyytymättömyydestä ja kiittämättömyydestä. Aggressiivisessa kiittämättömyydessä on poweria. Se piiskaa tekemään asialle jotain. Mutta mitä? Paljastamaan sen mikä on pielessä? Tekemään työtä sen korjaamiseksi? Kyllä sitäkin. Uskon, että minun ja monen muun tyytymättömyys on saanut paljon hyödyllistäkin aikaan.

Mutta kuinka paljon jo olemassa olevaa hyvää, meiltä on siinä taistelussa jäänyt näkemättä? Kuinka paljon hyvää ja kaunista olemme maailman parantamisen vimmassamme polkeneet jalkoihimme, mitätöineet ja pilkanneet turhana, tai yksinkertaisesti vain unohtaneet ja jättäneet huomioimatta?

Jos pitkä elämä on itseisarvo, niin mainitsemani tutkimuksen mukaan kiittämättömyys on kannattava

sijoitus. En ole niin varma, kasvattaako se hyvän elämän pääomaa.

En yritä väittää, että kiitollisuus tai kiittämättömyys aina olisi meidän hallittavissamme. Kun voimat vähenevät samassa suhteessa kuin kivut lisääntyvät, vain todellinen pyhimys pystyy pitämään kiinni yleiskiitollisesta asenteesta. Joskus kiitollisuuden tunne on niin ylitsevuotavainen, että emme pahimmalla tahdollammekaan voi sitä muuksi muuttaa. Joskus suru ja tuska on niin ylivoimainen, että kiitollisuudesta muistuttaminen tuntuu raiskaavalta.

Kaikella on aikansa.

Kirjoitan tätä siksi, että nyt on minun aikani muistuttaa itseäni kiitollisuudesta ja ehkä siinä sivussa voin antaa samansuuntaisia virikkeitä jollekin toisellekin.

Kiitollisuuden lahja

Epäileväinen varovaisuus, ja tarkkaavainen varuillaan olo, taitaa ihan hyvistä syistä olla ihmisyyden päällimmäinen asenne. Yllätykset ovat yleensä uhkaavia ja vaarallisia.

Silti syvimpään kiitollisuuteen liittyy useimmiten yllätyksellisyyden momentti.

Useimmat meistä ovat kokeneet hetkiä, jolloin joku kohtaamamme asia tai ihminen nostaa meidät hyvin hallittujen päivittäisten rutiinien yläpuolelle. Itsestään selvä toistuma, kuten postiluukun kolahtaminen, auringonnousu tai aikataulussa pysyvä linja-auto, harvoin herättää kiitollisuutta. Mutta silloin tällöin katse osuu nukkuvan lapseen, korva kuulee läheisen hengityksen ja nenä tuntee tutun tuoksun tavalla, joka herättää, herkistää ja nostaa mielen turruttavan toistumon yläpuolelle.

Yllättävä kesäsade herättää minut huomaamaan kuinka ihanaa on, ettei aina ole varautunut kaikkeen, ja joku elementti pääsee koskettamaan ainakin minun ihoani. Joskus kadulla tai tutussa lounasravintolassa tulee vastaan hymy, joka yhtäkkiä saattaa minut tietoiseen yhteyteen koko ympärilläni olevan todellisuuden kanssa. Kerran ystävällinen pankkivirkailija lävisti ahdistukseni ja normaalikäyttäytymiseni jäisen panssarin niin, että minun oli mentävä kiireesti ulos itkemään. Kävin myöhemmin häntä kiittämässä.

Joskus kohtaamme selittämättömän armon sen kautta, että oikea ihminen osuu paikalle juuri oikealla hetkellä. Ei sitä voi selittää kuin sattumalla tai johdatuksella. Kummassakin on kiitollisuutta herättävä yllätyksellisyys. Jeesus puhui eräessä vertauksessaan kiitollisuutta herättäneestä sattumasta:

”...sattumalta kulki sitä eräs mies...”³

Laupias Samarialainen tuli paikalle sattumalta.

Elokuva **Magnolia** sekoittaa uskomattomat sattumat ja mielivaltaisen tuntuiset tarinat tavalla, joka jättää katsojan kysymään sattumien ja perimmäisen pirullisen tai Jumalallisen johdatuksen välistä suhdetta.

Emme pysty kaikkea selittämään. Jotkut sattumanvaraisen tuntuiset yllätykset aiheuttavat hämmennystä, totunnaisten kategorioiden hetkellistä kaaosta. Sen keskeltä voimme joskus väläyksenomaisesti aavistaa syvemmän tarkoituksellisuuden, joka herättää kiitollisuutta. Ehkä se on mielikuvituksemme tuottamaa keinotekoista lohdutusta. Ehkä se on vilahdus korkeammasta elämän mielestä. En tiedä, mutta kiitollisuutemme tai kyynisyystemme paljastaa, mitä elämästä pohjimmiltaan uskomme.

Yllätykset ja sattumat sikseen. Ajatellaanpa, mitä me tänään olemme. Tavallinen tapa ”toteuttaa itseään” on kutsua omakseen kaiken, mihin ylettyy ja omia itselleen kaiken mitä koskee. Suurin osa siitä on tietenkin omaa ansiotamme. Vai?

Rene Girardin tekstien pohjalta olen muutaman vuoden miettinyt, onko minulla tai minussa mitään sellaista, mitä en olisi jossain muodossa joltakin toiselta saanut.

³ Luuk.10.33

Pyydän sinua miettimään samaa:

Keneltä sait *puheen lahjan*? Suhteessa kehen opit puhumaan? Osaisitko puhua, jos kukaan ei olisi puhunut kanssasi?

Kenen kautta ja suhteessa keneen olet tullut *tietoiseksi itsestäsi*? Olisitko tietoinen itsestäsi, jos kukaan ei olisi ollut minkäänlaisessa suhteessa sinuun?⁴

Onko sinulla mitään *tietoa* ja *taitoa*, jota et ole missään mielessä, etkä millään tavalla keneltäkään oppinut, tai mistään saanut?

Onko sinulla mitään *halua*, *intohimoa* tai *pyrkimystä*, johon kukaan ei ole antanut sinulle minkäänlaista kipinää tai virikettä, mallin, esimerkin tai haasteen kautta? Oletko havainnut elämässä haluttavaksi asioita, joita kukaan ennen sinua ei ole havainnut haluttavaksi?

Onko sinulla mitään sellaisia *arvoja*, joita et ole kenenkään kautta havainnut arvokkaiksi?

Onko sinulla mitään *uskoa* tai *luottamusta*, joka ei olisi kenenkään herättämää tai rohkaisemaa?

Minä en ole löytänyt ainuttakaan myönteistä vastausta näihin kysymyksiin?

"Itseoppinut", "oman tien kulkija" ja "vain oman sydämensä ääntä" kuunnelleen yltiöindividualistin on vihdoinkin täytynyt vastata Paavalin ärsyttävään kysymykseen:

*"Onko sinulla mitään, mitä et ole saanut lahjaksi?"*⁵

Ei todellakaan taida olla – ja perään tekisi mieli manata Paavalia. Kuinka hän julkeaa?

On minulla sentään jotain, josta haluaisin viimeiseen asti pitää kiinni omanani. Olen tehnyt *valintoja*, joita en ole keneltäkään saanut. Niistä kannan vastuun yksinomaan ominani. Mutta kun alan miettiä kaikkia niitä, jotka ovat valintoihini vaikuttaneet, en ole ihan varma siitäkään, voinko kiittää (tai moittia) *vain* itseäni edes niistä.

Eräs vuodenvaihteen vieraammekin totesi, että jopa kiitollisuuden asennevalinta tuntuu lahjalta, koska ei olisi koskaan tajunnut sen merkitystä ja arvoa, ilman jonkun kiitollisen ihmisen esimerkkiä.

Kun alan ajatella mistä tai keneltä ylipäänsä olen saanut kyvyn tehdä valintoja, en voi enää rajata kiitollisuuden haastetta edes identiteettini keskeisimmän ulottuvuuden alueelta.

Vapauteni tehdä omia aloitteita ja valintoja, on sekin saanut alkunsa jonkun toisen aloitteesta.

Jääkö minulle mitään muuta vaihtoehtoa, kuin nöyrytyä Paavalin ankaran kysymyksen edessä:

"Jos kerran olet saanut kaiken lahjaksi, miksi ylpeilet niin kuin se olisi omaa ansiotasi?"

Niinpä.

Minä olen koska Sinä, sinä ja te olette.

Kiitos.

Näihin sanoihin tiivistyy ylpeän yltiöindividualistin siunattu konkurssi.

Kiittämättömyyden lahja

Tietenkin jokainen on saanut kasvuympäristöltään perintölahjaksi paljon sellaistaakin, mistä emme koskaan ole olleet kiitollisia, tai mistä emme enää halua kiittää.

Edellisen otsikon alla antamaani kysymyssarjaan voin myös vastata hyvin ristiriitaisin mielin:

Kyllä, sinulta sain puhumisen taidon. Opin, ettei koskaan saa sanoa mitä tarkoittaa. Opin puhumaan niin epämääräisesti, ettei minusta kukaan ota selvää, etten vain joutuisi siitä tilille.

Kyllä, sinun palautteesi kautta sain tietoisuuden itsestäni ihmisenä, joka syntyi onnettomasta vahingosta, ja on olemassa vain, koska kukaan ei ole kehdannut vielä tappaa minua, enkä vielä ole

⁴ Eri puolilta maailmaa on silloin tällöin löytynyt lapsia, jotka esiverbaalisella ajalla ovat syystä tai toisesta joutuneet eläinperheen huostaan. Kun heidät on myöhemmin löydetty ja palautettu ihmisten kasvatettaviksi heihin on ollut mahdoton enää saada mitään inhimillistä yhteyttä. Heidän minuutensa ei päässyt syntymään suhteessa toiseen ihmiseen. He eivät saaneet minuuttaan toiselta ihmiseltä.

⁵ 1 Kor 4:7.

itsekään uskaltanut sitä tehdä. Suurin syvällisyys, minkä sinulta opin oli: *”Nollako vaiko eikö nolla.”* Kyllä, sinun kauttasi sain ”tiedon”, että kaikki miehet ovat paskoja ja tahtovat vain ”sitä”. Samalla opin taidon käyttää vain ”sitä” uskaltamatta koskaan paljastaa itsestäni mitään muuta.

Kyllä, sinulta sain halun akateemista arvostusta kohtaan ja pyrkimyksen taloudelliseen menestykseen. Kaikki intohimoni, puolisonvalintaa myöten, ovat ohjautuneet näiden mukaan, tai sokeassa kapinassa, niitä vastaan.

Kyllä, sinulta sain suunnattoman arvostuksen itsehillintää kohtaan. Opin, että kaikki tunteitaan näyttävät ihmiset ovat primitiivisiä typeriä. Katselin inholla ja halveksunnalla kaikkia niitä teeskenteleviä moukkia, jotka itkivät haudallasi.

Kyllä, teiltä opin uskomaan, ettei kannata uskoa kehenkään. Vain itseensä voi loppujen lopuksi luottaa. Toden paikan tullen en usko, että kukaan on minun rinnallani, enkä pohjimmiltaan luota yhdenkään ihmisen vilpittömyyteen tai uskollisuuteen.

Kun kursseilla annamme yksilötehtäviä, pyydämme joskus osallistujia tekemään pesänselvitystä saamastaan henkisestä perinnöstä:

”Kiitos: Tämän sinulta sain, ja haluan ottaa sen mukaan oman elämäni rakennusaineeksi.”

”Kiitos, mutta ei kiitos: Tämänkin sain. Se on palvellut joissakin tilanteissa ihan hyvin, mutta nyt se on alkanut kääntyä hyvän ja oikean elämän esteeksi. Annan sen takaisin sinulle tai/ja jätän sen oman hautasi lepoon. En aio antaa sitä omille jälkeläisilleni perinnöksi.”

Pesänselvitys tapahtuu kirjoittamalla kirje sille tai niille, joilta saatuja lahjoja ei enää halua pitää omanaan. Joistakin lahjoista on kaikesta tuhoisuudestaan huolimatta voinut olla hyötyäkin, selviytymistäistelussani, tässä vertailun, kilpailun ja väkivallan maailmassa. Siksi on tärkeää, että annan edes osittaisen kiitokseni sinänsä tuhoisillekin lahjoille. Se auttaa minua luopumaan niistä.⁶

Tietenkin minulle edelleen annetaan ”lahjoja” joista en parhaalla tahdollanikaan löydä mitään kiitoksen aihetta.

En halua neuvoja silloin, kun jaan elämäni vaikeita tunteita. En tarvitse pikalohdutusta, kun kerron surustani. Miksi minun pitäisi kiittää siitä, että todellisuuteni tulee torjutuksi ja mitätöidyksi tarjottujen pikaratkaisujen kautta?

Kutsun mahdollisuutta sanoutua irti kokonaan tai osittain tuhoisista lahjoista kiittämättömyyden lahjaksi. Miksi?

Et koskaan olisi ymmärtänyt olla niistä kiittämätön, jos et jonkun muun lahjaksi saamasi vaihtoehdon kautta olisi tullut näkemään, että tämä ei todellakaan ole hyvä lahja.

Käytän vähän kaukaisempaa esimerkkiä, jotta väitteeni olisi helpompi havaita oikeaksi. Joka on seurannut **Lähi-idän** tilannetta vähänkin tarkemmin, tietää kuinka suuri osa sekä israelilaisista että palestiinalaisista, antavat koston ja vihan lahjan lapsilleen. Kollektiivisen rohkaisun myötä lapset oikeasti mieltävät sen hyväksi ja kunnialliseksi lahjaksi, joka vaatii heiltä pyhää ja tinkimätöntä uskollisuutta. Kirjeessäni *”Uhrien luvattu maa”* kuvasin joitakin ihmisiä, jotka olivat saaneet kiittämättömyyden lahjan tätä ”pyhää” perintöä kohtaan.

Mistä he olivat sen saaneet? Sitä en kaikilta osin tiedä. Jokainen oli kuitenkin ollut kosketuksissa vielä arvokkaammaksi havaitsemansa vaihtoehdon kanssa. Joku oli väläyttänyt heille ”rauhan tekijän”⁷ siemenen, siunatun vaihtoehdon, joka ei ole tästä maailmasta. Kiittämättömyys ihmiskunnan perisyntinä kulkevaa ”lahjaa” kohtaan, voi syntyä vain sen kautta, että olemme saaneet kosketusyhteyden radikaalin vaihtoehdon kanssa, tutustuneet rauhan rakentamisen epärealistiseen ja tolkkuttomaan mahdollisuuteen.

⁶ Jos et tätä usko, pyydän sinua lukemaan edellisessä Ystäväkirjeessämme julkaistua kirjettä: *Jäähyväiskirje katkeruudelle*

⁷ Matt. 5:9.

Jeesuksen siunaamat rauhantekijät ovat niitä, joita syytetään pettureiksi molemmilta puolilta aita, koska he eivät ole uskollisia kummankaan osapuolen väkivaltaisille intohimoille.

kiittämättömyyden kirous

Arkipäivän kiittämättömyys kuitataan useimmiten vain ajattelemattomuutena. Emme vain hoksaa kiittää, emmekä huomaa olla kiitollisia. Horisonttimme on niin lähellä omia ääriviivojamme, että emme yksinkertaisesti näe erilaisten lahjojen ja palvelusten antajia.

Arkipäivän kiittämättömyyttä tuskin huomaa, koska se on niin tavallista. Kiittämättömyys kuuluu normaaliin elämään yhtä luonnollisesti kuin suoran katsekontaktin vältteleminen kadulla.

Välttelevyys ruokkii välttelevyyttä ja kiittämättömyys ruokkii kiittämättömyyttä. Vain korkeammasta kutsumuksesta kipinän saaneet, tai ohittamisesta tarpeeksi tuskastuneet, uskaltavat uhmata normaalikäytäntöä.

Ehkä tämä normaali ja huomaamaton kiittämättömyys on kaikessa epädramaattisuudessaan kaikkein vakavin kiittämättömyyden muoto. Se turruttaa ja totuttaa meidät hitaasti, mutta varmasti elämään, jossa on vain itsestään selvää ostamista ja myymistä, ansaitsemista ja ansaitsemattomuutta, peliä ja teatteria, voittajia ja häviäjiä. Lahjan ulottuvuudet rajautuvat pieniin hetkiin synnytyssalissa ja vielä pienempiin kiitollisuuden väläyksiin jouluaattona.

Meillä on uskomaton kyky muuttaa asioita itsestään selvyyksiksi. Jos naapurimme pyytämättä auraa pihamme lumesta, pidämme sitä tilapäisenä mielenhäiriönä. Jos hän tekee sen kolmesti, ihmettelemme mihin hän oikein pyrkii. Jos hän tekee sen vielä useammin, olemme vihaisia, kun hän kerran jättää sen tekemättä.

Kiittämättömyys muuttaa kaikki lahjat itsestänselvyyksiksi. Se sumentaa koko elämämme perimmäisen ihmeen, ja kiroaa koko inhimillisen vuorovaikutuksemme pelkäksi kaupankäynniksi.

Kiittämätön vaatimus

Jos emme keskity olemaan kiitollisia siitä mitä lähimmäisemme ovat, alamme tietenkin keskittyä siihen mitä he eivät vielä ole. Sen jälkeen on ihan luonnollista yrittää muuttaa heitä tarpeisiimme paremmin sopiviksi.

Jos joskus olet ollut tällaisen muutosprojektin kohteena, tiedät varsin hyvin kuinka huonosti se motivoi todelliseen muutokseen. Jos alkuviesti on kiittämätön hyväksymättömyys, niin ainakin minä painan refleksinomaisesti jarrut pohjaan kaikkien muutosvaatimusten edessä.

Jos joku sen sijaan välittää minulle kiitollisuutta siitä mitä minä *jo olen*, voin paljon nöyremmin ottaa vastaan pyyntöjä olla jotain muutakin.

Tätä kirjettä kirjoittaessani olen taas kerran keskittymällä keskittynyt miettimään mistä voisin kiittää lapsiani. Kielteisessä muodossa esitetyt muospaineet sujuvat minultakin paljon vaivattomammin. Ei minun niitä tarvitse harjoitella, eikä minun niihin tarvitse erityisesti keskittyä. Ne tulevat ”luonnostaan” Tietenkin kiitoksen antaminen voi helposti kääntyä manipulaatiöväliseksi. Kiitän, jotta sitä seuraava muutospyyntöni saisi enemmän tehoa. Minun vastuulleni jää, pysynkö uskollisena kiitollisuudelleni, riippumatta siitä millä tavalla toinen vastaa muospyyntöni. Jos en pysy, kiitokseni paljastuu vain vilpilliseksi peliväliseksi, jonka perun heti, kun hän ei suostu vastaamaan muihinkin tarpeisiini.

Voin tietenkin ryhtyä itseriittoiseksi ja omavoimaiseksi ihmiseksi, joka ei tarvitse keneltäkään mitään. Se on varma halpa menolippu turhautuneeseen yksinäisyyteen. Paluulippu oikeiden ihmisten maailmaan maksaa mielen valuutassa maltaita. Minun on nöyryyttävä kahteen sietämättömään totuuteen:

Ensinnäkin, kukaan ei voi tyydyttää kaikkia tarpeitani.

Toiseksikin, maailmasta ei löydy ainuttakaan ihmistä, jolta minä en tarvitsisi mitään.

Todellisessa elämässä voin vain pyytää ja antaa, kiittää tai/ja olla pettynyt. Kaikkea ei voi antaa, eikä kaikkea voi saada. Vielä vähemmän voi itselleen antaa tai itseltään saada kaikkea mitä eläkkeeseen tarvitsee.

Kiitollisuusvelkavankeus

Kiitollisuuden muuttaminen pitkäaikaiseksi velaksi on elämän puhtaimman ja yksinkertaisimman asian muuttamista kiduttavaksi sielun perversioksi.

Juhlien aikana joku vieraistamme huokaili, kuinka raskasta oli viettää joulua suvun keskellä, jossa jokainen oli näkymättömin verkoin sidottu hienovaraiseen, mutta armottomaan kiitollisuusvelkavankeuteen. Kukaan ei oikeasti ollut kiitollinen mistään, mutta jokaisen oli silti lyhennettävä epämääräisen suuruista kiitollisuusvelkaansa. Velan korot kasvavat kilpaa lyhennysten kanssa, eikä kukaan tiedä milloin on lopullisesti vapaa.

Kuvitelma vapaudesta pitää sisällään unelman, jossa ei enää tarvitse olla kiitollinen yhdellekään sukulaiselle mistään. Surullinen unelma vapaudesta joka ei koskaan toteudu, niin kauan kuin osapuolet mieltävät kiitollisuuden velaksi ja käyttäytyvät sen mukaisesti. Mikään velkasaneeraus ei päästä tästä velasta. Ainoastaan uhkarohkea ja yksipuolinen velkakirjan repiminen voi vapauttaa. Siitä voi tietenkin olla ennalta määrättyt kovat sanktiot, jotka täytyy ottaa kärsittäväkseen. Mutta vasta, kun pahin mahdollinen uhka on uhmattu, totaalisen hylätyksi tulemisen riski on otettu, löytyy tilaa sillekin kiitollisuudelle, joka on tosi, vilpitön ja vapaa.

Koukkuun jääneen ainoa suoja tätä velkavankeutta vastaan on, ettei enää koskaan ota vastaan mitään keneltäkään. Jos jokaisessa lahjassa tai palveluksessa on opittu näkemään salainen jälkilasku, on tietenkin parempi laittaa sydämen postiluukkuun lappu: *”Ei lahjoja eikä palveluksia, kiitos.”*

Tällaiset ihmiset kieltäytyvät ehdottomasti vastaanottamasta mitään ystävällisyyksiä, rohkaisuja tai apua. Jos he ovat ehdottomasti sellaisten tarpeessa, he neuvottelevat hinnan etukäteen ja vaativat saada maksaa käteisellä. Jos he ovat tarpeeksi hyviä näyttelijöitä, he saavat tämän kaupankäynnin näyttämään jalomieliseltä nöyryydeltä. Tosiasiassa se on kiristetyn ihmisen hätävarjelun liioittelua. Hän sortuu paniikinomaisiin reaktioihin, kun joku tilanne vähänkin muistuttaa hänen alkuperäistä kiitollisuusvelkavankeuttaan.

Kiitollisuus kasvattaa kiitollisuutta ja anteliaisuutta, mutta kiitollisuusvelka kasvattaa vain katkeruuden miinussaldoa ja kitsasta mieltä.

Vapaimmat ja ehyimmät ihmiset maailmassa ovat kiitolliset. Vertailu, kateus, kilpailu ja katkeruus luovat tuhansia siteitä, mutta ei ainuttakaan tosi suhdetta.

Kiitollisuus on suhteellinen asia. Se tapahtuu aina suhteessa toiseen, luomatta silti mitään orjuuttavia siteitä häneen.⁸

Kiittämätön kateus

Jos saamamme lahjat ovat niin ilmeisiä, niin miksi ihmeessä emme silti ole kiitollisia? Emmekö näe? Emmekö huomaa? Emmekö halua myöntää? Mikä tehokkaimmin estää meitä olemasta kiitollisia siitä, mitä meillä on?

En tiedä tehokkaampaa kiitollisuudentappajaa kuin kateus, keskittyminen siihen mitä meillä ei vielä

⁸ Eräs palautteen antaja muistutti, että on niitä sellaisiakin kiittäjiä jotka roikkuu käsipuolella kiitollisuuttaan vakuuttaen uudestaan ja uudestaan, vaikken sitä haluaisikaan. Hyvä huomio. Tämä on juuri sitä kiitollisuutta, jota on vaikea ottaa vastaan, koska siinä on aina jotain kiittäjää itseään mitätöivää. Minä olen kerran saanut ikimuistettavan opetuksen naiselta, joka ei suostunut ottamaan minulta hyvää palautetta ja kiitosta vastaan ennen kuin tunnustin, että myös minussa itsessäni on jotain siitä mistä kiitin häntä. Häneltä meni noin puoli tuntia ennen kuin hän sai tämän taottua päähäni. Se oli vapauttava oivallus.

ole, vaikka jollakin toisella on, tai siihen mitä joku toinen on ja minä en ole. Katkeruus, kauna ja murhanhimo ovat kateuden sisaruksia. Itsesääli, masokismi ja itsemurha ovat sen lehtolapsia. Tämä synty elämää ja kaikkea hyvää vastaan ei olisi mahdollinen ilman identiteettimme keskeisintä rakennuspalikkaa: Kykyä vertailla itseämme muihin.

”Olin iloinen naisystävänä rikkaasta elämäkokemuksesta ja iloitsin hänen lahjakkuudestaan siihen päivään asti, kun aloin vertailla niitä itseeni.”

Kateus on myös kaikkein salaisin ja tarkimmin piilotettu kiitollisuuden tappaja. Voimme tunnustaa melkein minkä muun synnin tahansa, mutta kateuden tunnustaminen kiittämättömän käytöksemme motiiviksi on ripittäytymisistä kaikkein noloin.

Kateuden arkiolomukseen kuuluu haluta mitä toisella on. Sen syvempi taso on halu siihen mitä toinen on, halu olla hän.

”Voisin antaa sinulle anteeksi mitä tahansa, paitsi sen, että sinä olet mitä olet, tai sen, että sinä ylipäänsä olet, ja varsinkin sen, että minä en ole sitä mitä sinä olet.”

Kiitollisuuden olemukseen taas kuuluu ilo siitä mitä toinen on.

Mikään ei voi haastaa ja raastaa kateellista sydäntä syvemmin kuin kiitollisuus. Mikään ei myöskään voi uhata salakateellisia intohimoja perusteellisemmin kuin kiitollisuuden haaste. Kaikkein sietämättömintä ja turhauttavinta on joutua kiitollisuusasemaan anteliaan kateuden kohteen edessä. Mitä enemmän kateuteni kohde antaa minulle, sitä kateellisemmaksi tulen. Hänen anteliaisuutensa kiihottaa kateuteni impotenttiin raivoon asti. Miksi?

Koska minä haluan *olla hän!* Minä haluan olla antajan asemassa. Hänen pitäisi olla vastaanottajan asemassa, tai sitten hänen pitäisi lakata olemasta.

En halua vastaanottaa häneltä ainuttakaan lisätodistetta sille, että hänellä on, mitä minä haluan – tai että hän on, mitä minä haluan olla. Jokainen lausumani kiitos alleviivaa sitä todellisuutta, josta olen kaikkein katkerin: Minä en ole hän. Siksi en halua olla kiitollinen siitä, mitä häneltä saan. Samasta syystä en kuitenkaan voi ilmaista kateellista raivoani. Sekin paljastaisi saman epäsuhtan kuin kiitollisuus –sen että hänellä on, mitä minulla ei ole, ja hän on, mitä minä en ole.

Kateellisen kiittämättömyyteni kautta keskinäinen eromme vain kasvaa. Minä kuihdun aina vain pienemmäksi ja köyhemmäksi, koska en oikeasti ota kiitollisesti mitään tai ketään vastaan, enkä oikeasti anna itseäni kenellekään.

Tänään keskustellaan siitä kuinka paljon uusrikkaat ja pörssimiljonäärit lietsovat tätä katkeruutta. Se on turhan kaukaa haettu esimerkki. Emme me kilpaile niiden kanssa, joiden etäisyys meihin ja elintasoomme nähden on tolkuttoman iso. Eniten vertailevaa kateutta herättää se *pieni* tuloero, *vähäinen* ero asemassa ja *pikkuisen* parempi asunto. Useimmat ihmiset eivät piittaa pätkeäkään niistä, jotka ovat monta kerrosta korkeammalla. Eniten vaivaa hän joka on vain päätä pidempi.

”Minä voisin melkein olla hänen vertaisensa, jos vain...”

Lehdistössä ja televisiossa pätkäillään **Timo Airaksisen, Esa Saarisen** ja monen muun hengenvoimilla:

”Kumpi on pahempi kuolemansynti, ahneus vai kateus.”

Taas osapuoliksi haetaan ökyrikkaat ja rutiköyhät, ikään kuin näiden syntien liekki innostuisi eniten tolkuttoman suuresta tuloerosta. Minusta tämä on vain ovela tapa etäännyttää koko moraalinen keskustelu arkipäivän ahneudesta ja siitä kateudesta joka koskee meitä kaikkia. Ökyrikkaiden tai rutiköyhien *keskinäinen* kateus ja kilpailu on paljon olennaisempaa.

Kumma, että eri liittojen palkkataistelujen yhteydessä ei koskaan puhuta tavallisten palkansaajien keskinäisestä kateudesta. Kateudesta puhutaan vain niissä yhteyksissä, joissa se on vähiten relevantti ja vaietaan niissä yhteyksissä, jossa se todella saa tuhoa aikaan.

Freud teki saman tempun keskittäessään kaiken huomionsa saavuttamattoman kateuden (peniskateuden) analysoimiseen, jota aika harva pystyy tunnistamaan omakseen. Hän ei puhunut

mitään kollegojensa välisestä kateudesta ja ahneudesta, tai siitä brutaalista kilpailusta, jota itse kävi seuraajiansa (esimerkiksi **Jungin**) kanssa.

Kateus ja kilpailu elää kiivaimmin siellä missä suhde on lähin ja etäisyys kilpailijaan on mahdollisimman pieni. Siksi sisarusten välinen kateus ja kilpailu on kaikkein tulisin ja tuhoisin. Inhorealistinen Vanha Testamentti on paljon lähempänä totuutta, kun se kuvailee samaa sukupuolta olevien veljesten, **Kainin** ja **Aabelin**, keskinäisen kilpailun ja kateuden kaiken väkivallan alkuna. Ei ahneudella ja kateudella ole mitään olennaista eroa. Molemmat saavat innoituksensa vertailusta ja kilpailusta. Molemmat sikiävät erimuotoista väkivaltaa.

Saatana on kaiken kateuden arkkityyppi. Hän kääntyy elämän lähteestä pois, koska ei itse ole se, tai Hän. Jäljelle jää vain kääntymisen elämän lähdeä vastaan. Siksi Saatana on myös kuoleman lähteen arkkityyppi.

Kateellisenä tulen kaikkien hyvyyden ja elämän lähteiden vihaajaksi, koska haluaisin itse olla kaiken hyvän alku. Kutistun omaan kiittämättömyyden painovoimasta tiivistyneeseen mustaan aukkooni, josta mikään valo ei enää pääse karkaamaan. Vain kiittollisuuden ihme voi minut pelastaa. Sellaista ihmettä voisi hyvällä syyllä kutsua uudestisyntymiseksi.

Yksi **Freudin** oppilaista, **Melanie Klein**, kirjoitti psykoanalyttisen tutkielman kateuden synnystä.⁹ Olen hänen teoriastaan pääosin eri mieltä,¹⁰ mutta terapeutin lääkkeen suhteen täysin samaa mieltä. Klein ei nähnyt kateudelle mitään muuta hillitsijää tai parantajaa kuin kiittollisuutta ja kiittollista vastaanottamista.

Jos voin olla kiittollinen siitä mitä minun rajallisuuteni pitää sisällään, voin kiitoksella ottaa vastaan myös sen mitä toisen rajallisuuden sisällä on, vaikka siellä olisi muita lahjoja kuin minulla. Kiittollisuuden kautta kaikkien elämänlahjat ovat ainakin potentiaalisesti oman elämäni rikastuttajia – ja minä heidän.

Kadehdituksi tulemisen pelko on kolikon toinen puoli. Tajusin tämän vuosia sitten, juttellessani toimittajan kanssa, joka suri sitä, että oli koko uransa aikana keskittynyt kirjoittamaan keskinkertaisia juttuja, jottei tulisi kollegojensa kadehtimaksi. Hän ei uskaltanut olla kiittollinen kirjoittamisen lahjastaan, eikä rohjennut käyttää sitä täydessä mitassaan, koska halusi suojautua kateellisyydeltä. Hän ei ole poikkeus. Kaikissa maailman kulttuureissa on pitkälle kehittyneet suojautumismekanismit kateuden kohteeksi joutumista vastaan. Vasta markkinatalouden luoma hävyttömyyden kulttuuri on kääntänyt tämän ikivanhan pelon pääläelleen. Mainoksissakin vedotaan:

”Osta tämä, niin tulet kadehdituksi.”

Se mitä on tähän asti pelätty, on tullut tavoiteltavaksi.

Mutta herättääkö se kiittollisuutta?

Kateus tappaa kiittollisuuden. Kateuden pelko piilottaa kiittollisuuden. Kadehdittuna olemisella pöyhkeileminen unohtaa kiittollisuuden olemassaolon kokonaan.

Kaikki muut synnit voivat tuottaa nautintoa. Kateus on ainoa synty, joka tuottaa pelkkää tuskaa. Mikään muu synty ei niin tehokkaasti käänny kaikkea hyvää ja kiitettävää vastaan kuin kateus, kateuden pelko tai julkea tavoite saavuttaa kadehdittuna olemisen asema. Kateellinen haluaa tuhota kaiken kiitettävän toisessa. Kateutta pelkäävä tappaa kaiken kiitettävän itsessä. Kateuden kohteeksi pyrkivä eliminoi kiittollisuuden koko inhimillisestä todellisuudesta.

Kateellinen on kiittollinen ainoastaan kateuden kohteen epäonnesta tai kärsimyksestä. Kateutta pelkäävä

⁹ **Melanie Klein**. *Envy and Gratitude, and other works*. 1946-1963. Delacorte Press. 1975.

¹⁰ Olen monta vuotta halunnut kirjoittaa Ystäväkirjettä kateudesta ja kerännyt siihen materiaalia. Se on yksi työn alla olevan kirjani alateema. Jos sinulla on kokemuksia kateudesta tai sen kohteena olemisesta, olisin kiittollinen jos jakaisit niistä jotain minulle. Aion käsitellä teemaa perusteellisemmin myöhemmin.

ei ole kiitollinen mistään ja kadehdituksi pyrkivä on kiitollinen vain siitä, että hänen alapuolellaan on joku.

Siksi kutsun kateutta kaiken vilpittömän ja toista kunnioittavan kiitollisuuden sarjamurhaajaksi. Pohjimmiltaan kateus on kuitenkin salattua ihailua ja kunnioitusta. Ainoastaan ahne vertailu ja kilpailu myrkyttää sen kateudeksi. Pienessä tarkkaan salatussa tienhaarassa se voisi ratkaisevalla hetkellä kääntyä avoimeksi kiitollisuudeksi ja oppimiseksi, nöyräksi vastaanottamiseksi ja iloiseksi edelleen antamiseksi. Lyhyessä hetkessä valittu asenne ohjaa kaikkea siitä eteenpäin. Onneksi siihen ratkaisevaan tienhaaraan voi palata jälkeinpäin. Sitä kutsutaan kääntymiseksi. Vastakohtaansa verrattuna kateellisuus on maailman surullisin synty.

Kittämätön omistaminen

Omistava asenne lapsiin, ystäviin tai puolisoon ei anna paljon sijaa kiitokselle. Omaisuudestaan ei tarvitse kiittää ketään, eikä sille itselleen tarvitse olla kiitollinen. Se vain on, ja se kuuluu minulle. Jos omaisuuteni jossain vaiheessa alkaa osoittaa itsenäisen elämän oireita ja vapaushakuisuutta, se herättää omistajassaan vain ”oikeutettua” loukkaantumista.

”Millä oikeudella sinä oikein luulet, voitasi lähteä ja tulla ihan miten haluat. (= Sinä olet minun omaisuuttani. Minä määrään mitä saat tehdä, tuntea, tarvita tai ajatella.)”

Epäsuorasti hän puhuu puolisolleen ja lapsilleen omistajan kieltä, ja hän käyttäytyy kuin omistaja. Harvoin hän kuitenkaan julkeaa vedota omistusoikeuteensa yhtä suoraan kuin Vanhan Testamentin patriarkat. Silloinhan aviorikoskin oli vielä avoimesti omaisuusrikos.

Omaisuudella on velvollisuus voida hyvin vain omistajansa kanssa. Muiden tarvitseminen tai heidän läsnäolostaan nauttiminen on petos. Omaisuuden suurin tehtävä on olla kiitollinen vain omistajastaan. Jos omaisuus joskus kieltäytyy tästä yksipuolisesta elämäntehtävästään, omistajalle jää kaksi vaihtoehtoa: Oma on saatava takaisin vaikka pakolla, tai sitten sen elämä on tuhattava.

Ingmar Bergman kuvasi jossain elokuvassaan miestä psykiatrin vastaanotolla. Mies suunnitteli vaimonsa murhaa. Kun psykiatri kyseli syytä tähän, vastaus oli kylmän rauhallinen ja kaiken paljastava:

”Koska vain kuoleman kautta voi täysin omistaa toisen.”

Elämää ei voi omistaa. Siitä voi vain olla kiitollinen tai kiittämätön. Elävää ihmistä ei voi omistaa.

Hänenkin läsnäolostaan tai vapaaehtoisesta omistautumisestaan voi olla vain kiitollinen tai kiittämätön.

Paavalin termejä lainatakseni, omistaminen kuuluu ”*synnin ja kuoleman*” lakeihin. Kiitollisuus kuuluu ”*hengen ja elämän*” lakeihin.¹¹

Kaikki lahjat, mitkä eivät ole edelleen annettuja, ovat hukkaan heitettyjä.

Kiitollisuus toiselle

Me olemme kopioineet amerikkalaisilta **Halloweenin, ystävänpäivän** ja vaikka mitä. Miksi emme ole omaksuneet heidän kaikkein tärkeintä, teemaltaan yksinkertaisinta ja käytännössä vähiten korruptoitunutta juhlaansa: ”*The day of thanksgiving*” Kiitollisuuden päivää tai Kiitospäivää.

Me olemme päättäneet harjoitella seuraavaa kansallista juhlapäivää, joka toivottavasti lähivuosina lisätään viralliseen kalenteriimme.

Tästä lähtien viikon 37 viikonloppu tulee ainakin Ystävyiden Majatalossa olemaan kaikille avoin Kiitollisuuden juhla. Se on kirkkovuodenkin mukaan kiitollisuuden viikonloppu. Jokainen tuo mukaansa yhteiseen pöytään jotakin. Valmistamme yhdessä juhlan tarjoiluineen ja ohjelmineen. Kaikki saavat mahdollisuuden lahjoillaan ja antimillaan palvella muita sekä harjoitella kiitollista yhdessäoloa. Roomalainen poliitikko ja kaunopuheiden pitäjä, **Cicero** (106-43 eKr.) sanoi:

¹¹ Room. 8:2.

”Kiitollisuus ei ole ainoastaan hyveistä suurin, vaan myös kaikkien muiden hyveiden äiti.”

Keisarin propagandistin suusta kuultuna, tämä kaunis lause saa vähän kyseenalaisen merkityksen. Hänen tarkoituksensa oli luultavasti vain vahvistaa kansalaisten tyytyväistä alamaisuutta ja vaientaa uhrien protestit hyveellisyyden suukapulalla.

Totuus on kuitenkin totta, vaikka se tulisi Hiihtoliiton valmentajan suusta. Cicero oli oikeassa. Harva asenne on niin aseista riisuvaa kuin yksinkertainen kiitollisuus. Harvassa sanassa on niin paljon raikasta ilmaa kuin tuossa kahden tavun ihmeessä.

Kiitollisuus hedelmöittää kiitollisuutta. Kiitolliselle ihmiselle ollaan yleensä kiitollisia. Mutta kuka uskaltaisi aloittaa? Kuka nöyryty ottamaan ensimmäisen askeleen?

Jos ylipäänsä olemme kiitollisia olemassaolostamme tässä maailmassa, sille kiitollisuudelle löytyy ainakin kaksi selkeää osoitetta:

Täytin muistaakseni 33, kun ensimmäisen kerran syntymäpäivänäni itse soitin äidilleni ja sanoin:

”Siunattu olkoon se päivä jolloin sinä minut synnytit”

Äiti sanoi:

”Täh?”

Selitin hämmentyneelle äidilleni kiitokseni sisältöä, mutta en hoksannut pyytää äitiä siirtämään luuria isälle siunatakseni sitä päivää jolloin hän minut siitti.

En ole valinnut geenejäni (jos olisin saanut valita, minulla ei olisi orastavaa kaljua, sateella sisältä kasvuvia sieraimia, eikä juustosta tai oluesta leviävää vyötäröä), syntymäaikaani, rotuani tai kasvuympäristöäni. Mutta olen kiitollinen siitä, että olen olemassa, enkä löydä sille välittömämpää kiitollisuuden kohdetta kuin vanhempani.

Kiittämisen aiheita

Kiitollisuus harvoin hyökkää päällesi, eikä yleensä väkisin valloita sinua. Et myöskään voi piiskata itseäsi kiitollisuuteen, jota et oikeasti tunne. Ainoa tapa jolla voit löytää kiitollisuuden aiheita, on pysähtyä ja kiinnittää huomiosi asioihin, joita et ole aikaisemmin rekisteröinyt.

Jos yrität haparoida sen perään, mistä olet kiitollinen kenellekin, annan sinulle muutaman apukysymyksen:

- Onko kukaan koskaan *tehnyt* jotain sinun puolestasi? Onko joku tehnyt sen, mitä et itse muistanut, ehtinyt, jaksanut, osannut tai uskaltanut tehdä? Onko joku puolustanut sinua toisen edessä? Milloin joku viimeksi auttoi tai palveli sinua?
- Onko kukaan koskaan *antanut* sinulle jotain? Lahjan? Luottamuksen? Anteeksiannon? Rohkaisun? Läheisyyden? Lempeän katseen? Onko kukaan koskaan antanut sinulle itsestään jotain, tai ainakin hetkeksi antautunut sinulle kokonaan?
- Onko kukaan koskaan *ollut* sinulle jotain. Onko sinulla ollut äitiä tai isää? Onko joku ollut ystäväsi? Milloin viimeksi joku vain oli kanssasi, antaen sinulle oikean tunteisen läsnäolon? Yleisimmät kiitollisuuden aiheet ihmisten välillä tiivistyvät siihen mitä joku on tehnyt, antanut tai ollut sinulle.

Jos et löydä ainuttakaan kiitollisuuden aihetta, pyydän sinua ottamaan yhteyttä minuun. Ihan uteliaisuuttani tapaisin elämäni ensimmäisen ihmisen, joka ei ole keneltäkään saanut mitään kiittämisen arvoista ja silti selvinnyt hengissä.

Kiittämisen riskit?

Jos kuitenkin löydät kiitoksen aiheita, joita et ole koskaan ilmaissut, pyydän sinua miettimään, millä perusteilla olet jättänyt kiitoksesi ilmaisematta. Etkö silloin huomannut sitä tehdä? Vältitkö jonkun riskin? Jos niin minkä?

Onko sinulla mitään hyvää syytä jättää vuosikymmeniäkin vanhentunut kiitos lepäämään vain omaan salaiseen tietoisuuteesi? Minkä riskin otat jos välität sen hänelle jälkijunassa? Minkä riskin otat, jos kiität vanhempiasi, elämäkumppaniasi tai lapsiasi jostain? Minkä riskin otat jos annat erityiskiitoksen jollekin työtoverille, pomolle tai alaiselle? Minkä riskin otat, jos joskus silmiin katsoen kiität häntä, jonka palveluista normaalisti olet vain maksanut rahassa?

Sela. Kanteleen välisoitto.

Entä tämän päivän kiittollisuudet? Miksi et ilmaissut niitä?

“Olin niin omissa ajatuksissani, etten edes huomannut sitä.”

“Tuntuu vain niin typerältä kiittää joka pienestä asiasta.”

“Sitä paitsi hän teki vain sen minkä hänen kuuluukin tehdä. Mitä siitä kiittämään. Ei itsestään selvien velvollisuuksien tekemisestä tarvitse kiittää. Minähän maksan hänelle siitä palkkaa.”

“Hän varmaan luulisi minun nöyristelevän tai mielistelevän, jos aina kiittäisin.”

“Hän vain kiusaantuisi, jos kiittäisin?”

“Ehkä hän kokisi, että minä yritän asettua hänen yläpuolelleen ja pyrin alistamaan hänet palvelijakseni, jos kiittäisin.”

“Jos kiittäisin häntä yhdestä asiasta, hän varmaan luulisi että olen antanut hänelle anteeksi kaikki ne asiat joista olen hänelle katkera. En halua hänen harhautuvan siihen uskoon, että kiitos on ainoa totuus.”

“Miten voin kiittää, kun samalla olen niin turhautunut? Eihän se olisi edes rehellistä.”

“Aina se ruikuttaa kiitosta. En kestä sitä ylimerkitystä, minkä hän minun kiitokselleni antaa. Siksi jätän sen useimmiten kokonaan väliin.”

Lopuksi se kaikkein yleisin:

“Ei hänkään koskaan kiitä minua.”

Ja niin edelleen. Kiittämättömyydelle on paljon helpompi löytää syitä kuin kiitokselle.

Kiitos voi todellakin herättää monenlaisia väärinkäsityksiä ja merkillisiä tulkintoja. Kaikki poikkeuksellinen käytös herättää niitä.

Lehden toimituksessa päätoimittaja ei uskalla kiittää yhtä toimittajaa erikseen erinomaisen hyvästä jutusta, koska se voisi herättää muissa närää. Koska ei keksi kaikille samanmittaista kiitosta, hän ei kiitä ketään. Tasapuolisesti jaettu kiittämättömyys on demokraattisempaa kuin epätasaisesti jaettu kiitos.

Sitä paitsi kiitos tekee asian kiusallisen henkilökohtaiseksi. Voihan kiitetty toimittaja ajatella:

”Mikä sinä olet minua kiittämään. Enhän minä sitä juttua sinulle kirjoittanut.”

Kiittäjä todellakin ottaa monenlaisia riskejä – mutta kiittämätön ottaa paljon suurempia riskejä.

Muistan kun tyttäreni **Titu** (se on yli puolentoista vuoden ajan ollut hänen virallinen etunimensä, entisen Danielan tilalla. Kutsumanimi on Tiu. Pyydän vanhoja tuttuja tästä lähtien kutsumaan häntä tällä nimellä) täytti 16, hän piti mahtavat bileet, jossa oli noin 60 ystävää ja kaveria vieraina.

Puolenyön aikaan keskeytin musiikin ja pyysin pitää tyttärelleni puheen. Sen aiheena oli “Seitsemän syytä miksi kunnioitan sinua” Puhuin kunnioituksesta, enkä kiitoksesta. Kuitenkin se oli hengeltään myös kiitospuhe. En ole koskaan puhunut niin hartaasti kuuntelevan teiniyleisön edessä. Aamuyön aikana monet tulivat itkien sanomaan, että antaisivat mitä tahansa saadakseen kuulla isältään murto-osan siitä mitä sanoin Tiulle.

Kiitosta todellakin voi käyttää sitovana ja ohjaavana manipulaatiovälineenä. Se on maailman raikkaimman juomaveden saastuttamista. Mutta halusimme tai emme, kiittämättömyydellä on vähintään yhtä sitova ja ohjaava vaikutusvalta. Kuinka moni onkaan valinnut tiensä tullakseen kohtaamansa kiittämättömyyden mittaisiksi? Tietenkin sellainen käytös on läheisriippuvaista typeryyttä, mutta oman vastuunsa kantavat myös ne, jotka eivät koskaan anna lapsilleen sitä kiitosta mikä heille kuuluu. Sama pätee tietenkin missä tahansa muussa suhteessa.

Kiitoksen riskit ovat siis suuret, mutta silti suorastaan mitättömät verrattuna kiittämättömyyden riskeihin.

Ihmislapsi yleensä kutistuu, jos ei saa kiitosta olemassaolostaan. Ihminen yleensä kukoistaa, jos hänen olemassaolonsa siunataan kiitoksella.

Joten kuka uskaltaa aloittaa? Kenellä on rohkeutta tinkiä katkeruudestaan, kaunastaan tai kateudesta sen verran, että ilmaisisi varauksettoman kiitoksensa edes yhdestä pienestä asiasta?

Minä ihan oikeasti toivon, että tämä kirje poikii ainakin 10 000 kiitosta edelliselle sukupolvelle, puolisoille, lapsille, ystäville ja työtovereille. Jos niin tapahtuu, tämä on todennäköisesti hedelmällisin kirje jonka olen koskaan kirjoittanut.

Kiittäminen ja yhteisöllisyys

Salomon sanoo sananlaskuissaan:

”Hopealle sulatin, kullalle uuni, ihmisen mittana kiitos ja moite.”¹²

Ehkä olen ymmärtänyt sanonnan väärin, mutta minusta Salomon ei ole ymmärtänyt vuorovaikutuksellisuuden salaisuutta. Yhteisöllisyyttä luova tai sitä tuhoava *vuorovaikutus* on juuri sitä mitä sana sanoo: että *vuoroin vaikutamme* toisiimme. Sulatin ja uuni vain *paljastavat* mitä metallia malmista löytyy. Mitään kyselemättömiä paljastajia ja armottomia läpinäkijöitä meillä on ihan tarpeeksi. Kiitos ei vain paljasta, se *luo* uutta. Kiitos vahvistaa jo olemassa olevaa ja lisää sen määrää. Kiittämätön moite voi myös paljastaa, mutta valitettavasti sekin luo uutta hedelmää, jota kukaan ei halua syödä.

Minä olen suhteitteni summa. Jokainen meistä osallistuu toistemme synnyttämiseen ja kasvattamiseen, tai kutistamiseen ja tappamiseen. Vaikka nykyään on muodikasta korostaa yksilön riippumatonta ja autonomista vastuuta itsestään (Olen itsekin osallistunut sen yksipuoliseen korostamiseen) olemme kuitenkin auttamattomasti sidottuja vuorovaikutussuhteisiin, joissa jokainen *vuoroin vaikuttaa* toisen elämään tai/ja kuolemaan.

Lapsethan suorastaan keräävät kiitoksista ja moitteista elämänsä ja itsetuntonsa peruspalikoita.

Aikuisina teemme samaa peiteltymin, muttemme välttämättä vähemmän.

Olen viime vuosina kirjoittanut jonkin verran yhteisöllisyydestä. Monen vuosituhannen yksilöllisyyttä polkevan yhteisöllisyyden ja muutaman vuosikymmenen yltiöyksilöllisyyden jälkeen olemme historiallisesti uuden haasteen edessä. Miten löydämme yhteisöllisyyden, joka kunnioittaa yksilöllisyyttä. Uskon, että kiitollisuuden näkökulma on yksi tärkeimmistä avaimista siihen. Tulen myöhemmin tässä kirjeessäni perustelemaan tätä naivia uskomustani ja sen radikaalisuutta vielä enemmän.

Vuoden toisena päivänä vietimme lähinaapurimme **Matti Vinhasen** 70 vuotispäiviä. Hän halusi juhlia niitä Ystävyiden Majatalossa. Matti on entinen sahatyöntekijä. Hänen äitinsä piti kyläkauppaa siinä silloisen meijerin osassa, jossa nyt on meidän asuntomme. Minä kirjoitan tätä kirjettä heidän muutaman neliön takavarastossaan, josta on suora näköyhteys järven toisella puolella olevaan Matin ja hänen pari vuotta sitten kuolleen **Elli**-äitinsä asuntoon.

Kun aatonaattona esitin vieraillemme kysymyksen kiitollisesta ihmisestä, vastasin siihen mielessäni itsekini. Ensimmäiseksi tuli mieleeni Elli. Tutustuin häneen vihannesmaataan kitkevänä puolisokeana naisena, joka ei pystynyt nostamaan yläruumistaan 45 asteen kulmasta ylöspäin. Se ei yhtään himmentänyt hänen kiitollisuutensa säteilyä. se oli minulle lahja, jota ilman tämäkään kirje ei ehkä koskaan olisi syntynyt.

Hän oli minulle yksi monista Jumalan kohduista. Kiitollisuudellaan hän otti minut sydämeensä. Se oli minulle kuin Jumalan kohtu, joka monen muun kohdun kanssa osallistui kiitollisuuden synnyttämisessä

¹² Sananl 27:21.

myös minussa. Jokainen meistä on toisillemme Jumalan kohtu. Kiitollisuuden kautta me kutsumme ympärillämme olevien ihmisten sydämistä hyviä siemeniä ja osallistumme niiden synnyttämiseen. Kohtuuton on se, joka ei anna kenellekään kiitosta. Kiitollinen on kohtuullinen hän on Jumalan kohtu. Kaikki on suhteellista. Todellisuuden luonteeseen kuuluu se, että kaikki on olemassa vain suhteessa toiseen, ja kaikki ovat olemassa vain suhteessa toisiin. Suhteettomia ihmisiä ei ole. On vain niitä, joilla on kiittämätön tai kiitollinen suhde toisiin. Tässä suhteiden verkossa kiitollisuutemme ja kiittämättömyytemme osallistuu jatkuvaan luomisprosessiin, jonka keskeltä löytyvät potentiaalit joskus toteutuvat, tai jäävät toteutumatta, riippuen siitä miten me niihin asennoidumme. Kiitollisuutesi tai kiittämättömyytesi näyttää tärkeää osaa historiallisessa prosessissa. Sen tuloksena voi parhaassa tapauksessa olla autoritaarisen yhteisöllisyyden, ja yltyöyksilöllisen epäyhteisöllisyyden jälkeen löydetty yksilöllisyydestä kiitollinen yhteisöllisyys. Se on historiallinen haaste. En tiedä kuinka monta sukupolvea sen oppimiseen täytyy kuluu. Olen kuitenkin aika vakuuttunut siitä, että Jumalan kärsivällisyys, inhimillisesti mitattuna pitkän historiamme kanssa, selittyy ainakin osittain tämän päämäärän kautta. Mitä tärkeämmästä asiasta on kyse, sitä kauemmin sen syntymistä kannattaa odottaa.

Kiittämisen harjoittaminen

Kun psykologiassa puhutaan tunteiden torjunnasta, oletetaan automaattisesti, että kyseessä on negatiivisista tunteista, kuten vihasta, kateudesta, katkeruudesta jne. Miksi näin? Minusta ihmiset ovat nykyään paljon rohkeampia ilmaisemaan aggressioitaan ja valituksiaan kuin rakkauttaan ja kiitollisuuttaan. Olemmeko saaneet siihen paremman koulutuksen ja enemmän harjoittelumahdollisuuksia?

Ehkä olen kertonut tämän tarinan aikaisemminkin, mutta sen toistaminen tässä kohtaa ei ainakaan minua haittaa:

Amerikkalainen sotilas jäi toisen maailmansodan jälkeen valvomaan rauhannehtojen täytäntöönpanoa. Nuori mies ei ollut omassa kulttuurissaan edes tervehtiessään kumartanut ketään. Siksi hän ihmetteli miksi kaikki japanilaisen perheen jäsenet kumarsivat melkein lattiaan asti talon isännän edessä. Vaikka kumarrus oli kaikkein syvin isännän edessä, kaikki näyttivät kumartavan kaikkien edessä. Lopulta hän sai sanottua jollekin:

”Te taidatte tosiaan kunnioittaa toinen toisianne”

Hänen kuulemansa vastaus on tarinan muodossa kiertänyt maapallon moneen kertaan:

”Ei se niin ole. Me vain harjoittemme kunnioittamista.”

Minä opin nuorena miehenä saman läksyn **Francis Schaefferiltä**, edesmenneeltä tulisieluiselta apologeetilta. Vanha harmaapartainen mies tarttui aina kaksin käsin eteensä tulevan tervehtijän käteen ja kumartui 45 asteen pokkaukseen. Se tuntui sosiaalisesti suorastaan nololta. Jälkeenpäin kuitenkin kuulin, että se oli hänen valitsemansa tapa osoittaa kunnioitustaan ja kiitollisuuttaan jokaista edestään löytämänsä ihmistä kohtaan.

Sen jälkeen olen uskollisesti yrittänyt harjoitella samaa, vähän laimeammassa muodossa. Jos en ollenkaan kumarra vierasta tervehtiessäni, kysyn jälkeenpäin itseltäni, mikä vertailun tai kilpailun juoni jäykisti niskani. En tietenkään tunne kunnioitusta ketä tahansa vierasta kohtaan, ainakaan siinä mielessä, että kunnioitukseni perustuisi joihinkin tuntemiini ja arvostamiini ominaisuuksiin. Minä vain harjoittelen kunnioittamista suuren tuntemattoman edessä.

Se luo hyvää pohjaa sille kiitollisuudelle, jota myöhemmin voin ilmaista halaamalla samaa ihmistä, jota aikaisemmin olen kumartanut. Kunnioitus raivaa esteitä kiitollisuuden edestä.

Kiitollisuus ei korvaa eikä poista kunnioitusta, vaikka tekeekin siitä vähemmän kumarteleavan ainakin ystävien välillä. Kiitollisuudessa kunnioitus elää kaksisuuntaisena: Kiitollinen kunnioittaa toista, niin kuin itseään. Hän arvostaa toista lahjan antajana, mutta ei myöskään mitätöi itseään lahjan vastaanottajana. Molemmat ovat lahjan arvoisia sanonnan kaksoismerkityksessä.

Jos kiitokseen valmistavaa kunnioitusta voi harjoitella kumartamalla, niin miten kiitollisuutta voi harjoitella?

(Hmmm. Tarkoitukseni ei ollut rakentaa amerikkalaista niksilistää, mutta olkoot.)

- Hillitse primitiivireaktioitasi. Valittaminen ja rähiseminen ovat spontaaneja. Eläimetkin osaavat sen. Kiitollisuudelle täytyy raivata tilaa.

Eli kun seuraavan kerran kompastut eteisen lattialle jätettyyn saapasvuoreen, työnnä yksi niistä suuhusi.

- Päätä päiväsi kiitoksella.

Eli jos saapas on suussasi vielä nukkumaanmenon aikaan, pureskele sitä kunnes löydät ainakin yhden asian, josta voit kiittää saappaan omistajaa.

- Aamulla saat uuden harjoittelumahdollisuuden, kun joku huutaa:

”Hei!!! kuka on pöllinyt mun toisen saappaan!?”

Niin yksikertaista se kuitenkin on. Kiitoksen harjoittelu alkaa sen vastakohtien jarruttelusta. Laske kymmeneen ennen kuin haukut ja laske sataan löytääksesi kiitoksen aiheen.

Vaikka kuinka pieni ja yksinkertainen kiitoksen rituaali auttaa siirtämään huomion kielteisistä asioista kiitettäviin. En edes kehtaa kertoa kuinka yksinkertaisista asioista itse olen aloittanut. Näistä simpeleistä palikoista kuitenkin luodaan kodin henki. Miksi meidän pitäisi odottaa, että kuoleman läheisyys opettaisi meitä olemaan kiitollisia jokaisesta uudesta päivästä?

Tietenkin kiitollisuus vaatii myös rohkeutta. Uusi päivähän on kuin aamupostissa tullut lahjapaketti, josta kiitämme ennen kuin se on avattu ja iloitemme ennen kuin tiedämme mitä se pitää sisällään.

Kiitollisuus on rohkeaa riskinottoa.

Kaiken ei tarvitse saada alkunsa sydämen vilpittömimmästä kolkasta, ennen kuin se on todellista. Ei kiitollisuuden harjoittelu ole minkäänlaisten tunteiden harjoittamista, eikä kiittämättömyys ole suurten tunteiden puutetta. Kiittämättömyys on hyvin konkreettinen sana. Se tarkoittaa sitä *ettei kiitä*.

Siksi kiitos on asia, joka on ensin opittava vain sanomaan. Sen voi tehdä ilman tunteitakin. Vasta siitä alkaa sen sisäistäminen. Siksi pinnallisinkin motiivein, ristiriitaisinkin tuntein tai täysin tunteettomasti ilmaistu kiitos on parempi kuin ei mikään kiitos.

Ehkä se vähitellen juurtuu niin, että voimme vanhoina ihmisinä tulla tunnetuiksi yhdeksi niistä harvoista ihmisistä, jotka *ovat* kiitollisia ja *elävät* kiitollisesti.

Kiitoksen vastaanottaminen

Äiti kysyi pojaltaan oliko hän kiittänyt naapurin rouvaa mukavista juhlista, jonka tämä oli järjestänyt pienen tyttärensä syntymäpäivän kunniaksi.

Poika sanoi, että oli kyllä lähtiessään aikonut kiittää, mutta kun jonossa edellinen lapsi oli kiittänyt, tytön äiti oli sanonut: *”Eipä kestä kiittää”*. Siitä hän päätteli, että kiittäminen olikin jotenkin väärin. Siksi hän oli sanonut vain *”Näkemiin.”*

Voi näitä sujuvan huomaamattomia kiitoksen mitätöintejä. Ne menevät melkein aina perille.

Kiitoksen vastaanottaminen voi olla yhtä vaikeaa, tai vielä vaikeampaa kuin kiittäminen.

Tietenkin vain minulle kohdistetun kiitoksen vastaanottaminen on kiusallista silloin, kun tiedän sen kuuluvan myös monelle muulle.

Tietenkin kiitoksen vastaanottaminen on vaikeaa silloin, kun kiittäjä kiitoksellaan alentaa itseään ja kieltää itsessään ominaisuuksia, joista hän kiittää minua.

Tietenkin kiitoksen vastaanottaminen on ärsyttävää silloin, kun oikeasti olin odottanut myös kohtuullista korvausta.

Perimmäinen syy kiitoksen vastaanottamisen vaikeuteen taitaa kuitenkin olla omassa kiittämättömyydessäni.

Jos en oikeasti ole suostunut siihen, ettei minulla ole mitään, mitä en ole lahjaksi saanut, minusta tulee

saamani kiitoksen päätepyssä. Se tökkii ja hävettää, koska jossain sisälläni tiedän kuitenkin ettei niin tule olla. Saamani kiitos ei koskaan kuulu vain minulle. Minun tehtäväni on lähettää se edelleen sinne, minne se kuuluu. Jos en osaa tai suostu sitä tekemään, kierrän mieluiten kaukaa itse saamani kiitokset. En yksinkertaisesti tiedä mitä sillä pitäisi tehdä.

Vain kiitollinen ihminen pystyy sujuvasti vastaanottamaan kiitoksia. Hänellä on tarpeeksi monta osoitetta, jonne voi lähettää niitä edelleen. Hänen ei tarvitse pakahtua saamiinsa kiitoksiin. Hän kiittää saamistaan kiitoksistaan ja lähettää ne saman tien edelleen. Kiitollisuus, vastaanottavaisuus ja anteliaisuus kulkevat hänen lävitseen sujuvana virtana ilman keinotekoisia patoja ja yksilön rikkauksia hukuttavia tekoaltaita. Hän ei kanna huolta siitä, onko todella ansainnut saamansa kiitoksen vai ei. Kiitos on vain yksi niistä lahjoista, jotka hän ottaa vastaan ja antaa edelleen.

Vain antelias ihminen voi pitää myös itseään lahjana maailmalle, paisuttamatta egoaan hybrikseen. Daavidilla on tähän tarkoitukseen huikea ilmaisu, jota en aikaisemmin ole vakavissani maistellut, koska se kuulostaa melkein liian julkealta:

*”Minä olen ihme, suuri ihme, ja kiitän sinua siitä.”*¹³

Sanat jotka pelastavat tämän ihmeen hävyttömältä narsismilta ovat *”...ja kiitän sinua siitä.”*

Sinä olet ihme, suuri ihme! Keitä kaikkia sinä kiität siitä?

Kiitollinen ja antelias kohtaaminen

”Olkamme kiitollisia hölmöistä, sillä ilman heitä loput meistä emme pystyisi menestymään.”

Tässä **Mark Twainin** satiirisessa aforismissa on kaikuja eräästä Jeesuksen kertomasta tarinasta.

Muistatko Fariseuksen joka kiitti Jumalaa, ettei ole niin kuin tuo publikaani?

Vertailun, kateuden ja kilpailun maisemista nousee juuri tuollaisia kiitoksia. Seuraavaksi aletaan kilpailla siitä kuka on kiitollisin.

Löytyykö tästä väkivallan maailmasta sellaista kiitollisuutta, joka ei tarvitse innoittajakseen yhtään kilpailussa hävinnyttä vertailukohtaa?

Olen miettinyt mistä löytäisin sen olennaisen kohdan, jonka kautta voin yhdistää **Buberilta** oppimaani siihen, mitä nyt olen oppimassa **Girardilta**.

Luulen että se on tässä: Rehellinen, kiitollinen ja antelias kohtaaminen purkaa vertailun, kateuden, kilpailun ja siitä poikivan väkivallan.

Parisuhteessa se voi merkitä brutaalin rehellistä puhetta omasta tavasta kokea, haluta ja kiihottua, yhdistettynä uskallukseen tutustua toisen vastaavaan sisäiseen maailmaan. Kiitollisuus mahdollisuudesta jakaa ja ottaa vastaan pelottavan intiimejä asioita, voi myös vähitellen purkaa yritykset kilpailuttaa niitä keskenään. Kysymys ei olekaan oikeasta tai väärästä tavasta kokea. On vain kaksi osittain erilaista tapaa haluta, kokea haluttavuutensa, kiihottua jne. Vertaileva kilpailu ja kateus voivat purkautua kiitolliseksi ja rakkaudelliseksi kohtaamiseksi, jossa kummankaan ei tarvitse väkivaltaisesti uhrata omaa tai toisen tapaa kokea.

Kiitollisessa kohtaamisessa erilaisuuksien väliset jännitteet voivat muuttua intohimoisen rakkaudelliseksi yhtymiseksi. Siinä sekä samuus että toiseus korostuvat tavalla, jossa ei enää tiedä kumpi on kumpi.

Samuus on suurempi kuin halusimme myöntää. Samalla *toiseus* korostuu tavalla, jota vastaan ei enää halua taistella. Samuus ja samanlaisuus avautuu nöyrytyksen kautta. Erilaisuus ja toiseus säilyy kunnioituksen kautta. Molemmat voivat elää yhdessä kiitollisuuden kautta.

Näiden kaikkien ulottuvuuksien optimaalinen kohtaaminen toteutuu vihollisten keskinäisessä sovinnossa, ystävien läpirehellisessä kohtaamisessa, vanhempien ja lasten välisissä pyhissä hetkissä, rakastavaisten fyysisessä yhtymisessä, jne.

¹³ Ps 139:14.

80-vuotispäivänään **Martin Buber** sanoi:

”Mitä vanhemmaksi tulee, sitä enemmän taipuu kiitollisuudelle.

Nyt, enemmän kuin se olisi koskaan aiemmin ollut mahdollista, elämä tuntuu ansaitsemattomalta lahjalta. Jokainen vastaanotettu hyvä hetki on kuin yllätyslahja. Mutta kaiken jälkeen on välttämätöntä kiittää kanssaihmiä, silloinkin kun he eivät ole tehneet puolestani mitään erityistä. Mistä sitten? Esimerkiksi siitä kun hän kohtasi minut, hän todella kohtasi minut. Hän avasi silmänsä, eikä nähnyt minussa ketään toista. Hän avasi korvansa, ja kuunteli uskollisesti, mitä minulla oli sanottavaa. Siitä, että hän avasi sen, jota oikeasti puhuttelin – oman tarkkaan varjellun sydämensä”¹⁴

Kilpailevan vertailun vaihtaminen kiitolliseen kohtaamiseen on ehkä elämän suurin ja sulattavin ihme ihmisten välillä. Vihollinen ja taistelupari on vain ihminen, jonka tarinaan ja sisäiseen maailmaan en vielä ole tutustunut, ja jolle en vielä ole antanut mahdollisuutta ihan oikeasti tutustua minuun.

Entä Jumalan kiittäminen?

Jotkut ihmiset huokaisevat rasituksesta kun puhutaan kiitollisuudesta Jumalalle. Siihen voi olla hyvätkin syyt. Joitakin on lapsena opetettu kiittämään Jumalaa niin älyttömistä jutuista, että koko Jumalan kiittämisen kokemus on vääristynyt.

”Herra antoi. Herra otti. Kiitetty olkoon Herran nimi.”

Miten lapsi ymmärtää tällaiset fraasit rakkaansa hautajaisissa, kun niitä vielä säestetään sanoilla: *”Jumala otti hänet pois.”* Lapsi kyllä ymmärtää, mitä se merkitsee, kun joku ottaa häneltä leikkikalun, eikä hän suinkaan siitä kiitä. Lähimmäisen kohdalla se merkitsee sitä, että Jumala tappoi rakkaan ihmisen ja siitä pitäisi vielä kiittää. Kukaan ei selitä hänelle ettei kaikki antaminen ja ottaminen tässä maailmassa todellakaan ole Jumalan tekemää, eikä edes Jumalan tahdon mukaista.

Vanhan Testamentin kertomukset varoittavat napisemasta Jumalaa vastaan kuoleman uhalla. Lapsille sovellettuina niistä tuli tehokkaita pakkokiitollisuuden läksyjä.

”Älä valita. Olet hemmoteltu kakara. Ajattele kaikkia niitä, joilla ei ole edes kattoa pään päällä.”

Ikään kuin kodittomien kohtalo johtuisi vain heidän kiittämättömyydestään.

Useimmilla ihmisillä ei kuitenkaan ole edes vääristynyttä tajua Jumalan kiittämisestä. Tuntuu aika hölmöltä puhua Jumalan kiittämisestä maailmassa, jossa ihmisten on vaikea uskoa mihinkään markkinavoimia suurempaan valtaan.

Miten olla kiitollinen siitä, että on syntynyt tähän maailmaan, kun varhaisimmat muistot liittyvät samaan pahaan oloon, joka määrittelee päiväni vieläkin?

Mistä ihmeestä Häntä pitäisi kiittää päivänä, jolloin kymmeniä tuhansia ihmisiä kuoli vain siksi, että edes maaperä jolla seisovat ei osoittautunut luotettavaksi? Jumalahan ei näytä puuttuvan maailman tapahtumiin juuri millään tavalla? Pitäisikö minun kiittää Jumalaa siitä, että juuri minä en ollut sillä alueella, jossa mannerlaattojen välinen puristus purkautui vaivaisen minuutin kestäväksi maan tärinäksi? Luonnon mullistukset tappavat ihmisiä kuin karpäsiä, yhtä tehokkaasti kuin ihmiskunnan itse aiheuttamat katastrofit.

Täpärät pelastumiset saattavat kyllä herättää osoitteettoman kiitollisuuden tulvahduksen, mutta useimmat meistä eivät yllä kiitollisuudessaan edes **Daavidin** itsekeskeiselle ja ehdollistetulle kiitoksen tasolle:

”Olen satimessa - pelasta minut, niin saan kiittää sinun nimeäsi.”¹⁵

Jos pelastat minut satimesta, niin kiitän sinua. Kiitoksen käyttäminen kaupankäyntivälineenä, ei todellakaan ole mikään uusi keksintö. Se on Daavidin ajoista vain laskeutunut vaakasuoremmalle

¹⁴ **Martin Buber**. *A Believing Humanism. My Testament*. Humanities Press International. New Jersey & London. 1967. s. 225.

¹⁵ Ps 142:8.

tasolle. Harva enää viitsii Jumalan kanssa käydä tällaisia sijoitusneuvotteluja. Onko tässä maailmassa, jossa ”jokainen on oman onnensa seppä” syytä olla kiitollinen kenellekään? Jos on, niin kenelle kiitos pohjimmiltaan kuuluu?

Ketä kiittää ja mistä?

Ne teistä, jotka olette karismaattisen alakulttuurin vanhoja konkareita muistatte joskus 80 –luvun alussa julkaistut **Merlin Carothersin** ”Kiitoskirjat”. Ne pitivät kustantajansa leivissä monta vuotta.¹⁶ Minua kirjat ärsyttivät kohtuuttomalla epärealistisuudellaan. Sitkeästä ja mistä tahansa kiittämisestä tuli uusi taikasana, jonka avulla saatiin tai lahjottiin Jumala jotenkin kääntämään kaiken hyväksi.¹⁷ Tämän Joulun hiljentymlukemistoksi olin varannut **Anthony De Mellon** kirjan ”*Havahtuminen*.”¹⁸ Olin vuoden aikana lukenut siitä useita hyviä arvosteluja ja kuullut monia suosituksia ihmisiltä, jotka pitivät sitä modernin spiritualiteetin syvällisenä edustajana. Pienkustantaja LIKE, on noussut ”fiksujen” ihmisten kulttikustantajaksi, ja halusin hetken aikaa olla eliitin syvällisissä hengenvirroissa mukana. Olin joidenkin aikaisempien kirjojen perusteella itsekin oppinut odottamaan sieltä hyvää ja puhuttelevaa materiaalia. Tämä kirja oli pettymys.¹⁹

¹⁶ Kirjoitin niitä epäsuorasti kyseenalaistavan artikkelinkin silloisessa *Kristityn kasvu*-sarjassa (Älkää sitä lukeko uudestaan. Minulta puuttui silloin rohkeutta uhmata niin supersuosittuja kirjoja ihan suoraan. Olis voinut mennä oma suosio samoissa piireissä. Olin heistä liian riippuvainen.)

¹⁷ Vaikka kirjat opettivatkin kiittelemään Jumalaa tavalla, joka ohittaa kaiken oikeustajun ja antaa ymmärtää, että Jumala on kaikkien syy-seuraus-ketjujen päässä korkeintaan muutaman linkin päässä, niin kirjojen pääsanoma meni varmasti jakeluun myös ihan elämää palvelevalla tavalla. Hölmötkään esimerkit ja kahelitkaan johtopäätökset, eivät estäneet radikaalin perusviestin oivaltamista. Siitä pieni esimerkki ystävältäni **Ulla Tervolta**, joka aikanaan käänsikin ainakin jonkun näistä kirjoista:

”Opin lapissa tuntemaan erään Petroskoilaismummon. Inkeriläisenä hän oli kokenut siperian leirit ja vaikka mitä kauheuksia. Niiden jälkeenkin hänen elämänsä on ollut tosi rankkaa. Tämä mummo oli saanut yhden näistä kiitoskirjoista käsiinsä. Aina kirjoittaessaan minulle hän viittasi johonkin siitä samaansa rohkaisuun. Tästä yltyöhengellisestä tädistä on tullut minulle monessa tilanteessa hengellisen shokkihoidon antaja. ”*Kiittäkää joka tilassa*” on hänen mottonsa. Mutta yllättävän paljon aiheita hän on kiitokseensa löytänyt. Joskus olen itsekin päässyt niistä osalliseksi. Kerran oikaisin Helsingissä linja-autoaseman poikki töiden jälkeen ihmisvirrassa. Yht’äkkiä näin edessäni kaksikymppisen. Poimin sen, ja katselin, näkyikö ketään, jolta se olisi pudonnut. Ei... Sitten näin toisen ja poimin senkin. Kukaan ei näyttänyt kiinnittävän rahoihin mitään huomiota. Lopuksi eteeni tuli satanen. Nostin taas senkin ja ihmettelin. Koska en muuta osannut, otin rahat. Samalla jotenkin tiesin, että lähettäisin rahat Marialle. Laitoin ne tavalliseen kirjekuoreen ja lähetin Petroskoiin. Jälkeenpäin hän kertoi saaneensa ne syntymäpäivänään, josta en tiennyt mitään. Summa oli juuri oikeankokoinen sen hetken akuuttiin tarpeeseen. Minulle näitä ei joka päivä satu, Marialle useamminkin, mutta olin hämmentynyt ja kiitollinen. Kaikki ei ole vain siinä mitä näkyi”

¹⁸ Kustantaja: LIKE. Meritullinkatu 21. 00170 Helsinki

¹⁹ Intialainen Jesuiittapappi, Isä *Anthony de Mello* (1931-1987) on kansainvälisesti tunnettu kirjoitustensa kautta. Kirjoituksissaan hän hyödyntää keskiaikaisia mystikkoja ja itämaista viisausperinnettä nasevien tarinoiden, sloganien ja modernisoitujen sananlaskujen tasolla. Elämänsä loppupuolella Mello etääntyi jonkin verran olennaisesta kristinuskosta, ja rakensi opetuksensa (varsinkin halun luonteesta) enemmän buddhalaiselle perinteelle.

Hänen kuolemansa jälkeen julkaistut tekstit, (*Havahtumien*, on yksi niistä) jotka on koottu amerikkalaisten opetuslasten muistiinpanoista ja seminaarinauhoituksista, herättivät katolisissa kirkossa niin paljon huolta että se julkisti varoituksen Mellon kirjojen vahingollisesta vaikutuksesta. En toki pidä katolisen kirkon kielteistä kuluttajavalistusta todisteena juuri mistään. Onhan se antanut opetuskiellon yhdelle suosikkiteologilleni, **Hans Küngillekin**. Kirkon varoitus vain lisää de Mellon kirjojen myyntilukuja.

Mutta varauksia on minullakin. Hänen tapansa siteerata ja kommentoida Jeesusta on osittain syvästi oivaltavaa, mutta useimmiten asiayhteyttä kunnioittamatonta ja tarkoitushakuista. Hänen kirjoituksissaan Jeesus muistuttaa 600 vuotta myöhemmin syntyneitä varabuddhaa, joka vain muotoili uusiksi alkuperäisen Buddhan opetuksia. Samalla hänen maailmankatsomustaan ja ihmiskäsitystään leimaa itämaiselle ajattelulle tyypillinen historiattomuus ja ajattomuus. Minulle juutalaiskristillisen perinteen ja ilmoituksen historiallisuus on alkanut puhutella yhä syvemmin. Jeesuksen opetus on sekä ajatonta, että tiukasti ihmiskunnan ja Jumalan yhteiseen tarinaan ja historiaan sidottua. Mellolle Kristus näyttää olleen vai yksi ajattomista valaistuneista.

Kielteisestä alkureaktiostani huolimatta (jonka perusteella Mello pitää minua aivopestynä s.41) päätin lukea kirjan loppuun. Ihmettelen kuinka sujuvasti Mellon lukijat ovat antaneet anteeksi hänen julkean saarnaavan tyylinsä (ehkä tämä on vain kateellisen kilpasaarnaajan kommentti) ja hänen täysin ristiriitaiset väitteensä. Haastavien paradoksien (= kaksi väittämää, jotka ovat vain näennäisessä ristiriidassa toistensa kanssa) viljelijänä de Mello viljelee myös ihan oikeasti ristiriitaisia väitteitä, jotka eivät millään voi samanaikaisesti olla tosia. Niiden kanssa on kuitenkin vaikea kiistellä, koska hänellä näyttää olevan yksi ainut ennakkovastaus kaikkiin vastaväitteisiin: Vastaväittelijä ei vielä ole *havahtunut*. Jos hän olisi, hän ei väittelisi vastaan, vaan nyökkäisi valaistuneen nöyrästi kaikkia muita auktoriteettejä niin riemastuttavan musertavasti kyseenalaistavalle gurulleen.

Tosin hän kyllä itse kieltää guruutensa, sanomalla ettei häneen pidä uskoa. Sekin on hankalaa, kun hän kuitenkin puhuu niin kuin kaikkietävä ihminen, johon nimenomaan pitää uskoa, jos aikoo havahtua. On vaikeaa olla eri mieltä miehen kanssa, joka on melkein kaikista asioista eri mieltä itsensä kanssa.

Vaikka antamastani sitaateista sitä on vaikea päätellä, niin de Mello on itse asiassa todella inhorealistenten kyynikko ihmisten jalojen motiivien ja uskontojen ylevien pyrkimysten suhteen. (Esimerkki tästä, jonka voin hyvin vahvistaa oikeaksi on: *“Aina, kun prostituoitu tulee luokseni, hän puhuu vain Jumalasta. Mutta aina, kun pappi tulee luokseni, hän puhuu vain seksistä.”* Vahvimmin torjuttu aihe on aina lähinnä sydäntä.) Sellaisena hän on erittäin tehokas. Hänen saarnansa on toisaalta brutaali antiteesi kaikille amerikkalaisille itsensä kehittämisen oppaille. Samalla hän kuitenkin seuraa niiden populaaripsykologista tyyliä, antamalla yhtä simplistisiä itseriittoisuuden tähtääviä ratkaisumalleja.

Jokainen uskonnollinen tai spekulatiivinen idealisti tarvitsee tällaisen ”pyhiin” motiivien läpinäkyvän ystäväkseen tai vaikkapa vihollisekseen. Niin tehokkaasti hän riisuu hyvyden naamarit ja normaalielämän keinotekoiset kulissit. Siksi suosittelen kirjaa kaikille, jotka ensivaikutelman perusteella inhoavat sitä.

En kuitenkaan ole niin varma että hänen armoiton läpi-näkemisensä päättyy sen lähemmäksi totuutta kuin idealistinkaan. Vielä enemmän epäilen sen rakentavaa funktioita tässä maailmassa. Lapsikin tietää että suurennuslasilla voi auringon avulla polttaa tarkasteltavana olevan kohteen. Jos valaistunut, tai ”havahtunut” ihminen on ”keisari” ja ”keisarinna” joka ei todellakaan tarvitse mitään keneltäkään tässä maailmassa, ei ole riippuvainen kenestäkään, eikä anna kenenkään kohtalon satuttaa itseään, ymmärrän paremmin miksi de Mellon sanoma on mielletty postmodernin itseriittoisuuden hengelliseksi siunaajaksi. Hän on hengellisen maailman *Camel*-mies, joka kulkee omilla buutseissaan omia polkujaan. Mitä enemmän häntä haukutaan vääräoppiseksi, sitä varmemmin hän uskaa olevansa oikeassa.

Hän riisuu ulkoa ohjautuvan hengellisyuden muodot varsin tehokkaasti ja paljastaa railakkaasti keskinäisten riippuvuuksien mekanismit. Mutta sen jälkeen hän menee liian pitkälle toiseen laitaan. Keskinäisen riippuvuuden tilalle hän tarjoaa trendikästä postmodernia itseriittoisuutta. Sitä hän ylistää suorastaan yltyöpäisesti, etsien sille näennäistä tukea siteeraamalla pyhiä kirjoituksia. Mellolla on vain kaksi vaihtoehtoa, täydellinen orjuus tai täydellinen vapauden ja riippumattomuuden ylistys. Riippuvuuden ja tarvitsevuuden eroa hän ei näytä tunnistavan ollenkaan. Havahtunut ihminen ei enää tarvitse ketään, millään tavalla, eikä anna itsenkään merkitä kenellekään mitään erityistä. Kukaan ei voi enää aiheuttaa mielipahaa tai mielihyvää (tai kiittollisuutta) valaistuneessa ihmisessä.

Mello kyllä paljastaa keskinäisen vertailun ja kilpailun aiheuttaman orjuuden, mutta hänen valaistuneen vapausihanteen toteutuessa, kukaan ei voi enää nöyrästi olla kenenkään opetuslapsi, leimautumatta tyhmäksi, aivopestyksi, riippuvaiseksi tai havahtumattomaksi orjaksi. Kuitenkin myös de Mellon opetuslapset ovat sitä kieltämällä olevansa sitä.

Hän puhuu kyllä kaikista siteistä vapaasta rakkaudesta, mutta se ei minusta muistuta Jeesuksen uhriin samaistuvaa, uhria puolustavaa, ja uhraajalle anteeksiantoa parkuvaa rakkautta. Mellon mainostama kosminen rakkaus on haavoittumatonta. Jeesus puolestaan kertoi Jumalasta, jonka rakkaus kantaa ikuiset ihmisen aiheuttamat arvet.

Merkkillinen kirja. Jollakin tasolla niin lähellä Jeesuksen sanomaa, ja toisaalta niin kaukana siitä. Arkailen tällaista arviota tehdä, koska enhän minäkään voi väittää tietäväni Jeesuksen todellista intentiota. Tämä on kuitenkin minun arvioni. Voi olla, että kielteinen reaktio on kateusreaktio, juuri sen *pienen* eron tähden, minkä näen, esimerkiksi siihen verrattuna mitä itse yritän tässä kirjeessä sanoa. Ehkä suurentelen sitä kilpailumielellä. Omien motiivieni mahdollinen hämäryys ei kuitenkaan muuta arvioni mahdollista paikkansapitävyyttä. Motiiveistani huolimatta arvioin on joko kohdallaan tai sitten ei. Arvioi itse.

Aivan kuin heiluri olisi heilahtanut suuren läheisriippuvuuden ja orjuuden tiedostamisesta vielä perusteellisempaan riippuvuuteen vapaudesta. Mutta kaikella on aikansa, ja tämäkin kirja palvelee varmaan hyvin sellaisessa elämävaiheessa, jossa ollaan havahtumassa orjuudesta. Ehkä myöhemmin tulee vaihe, jossa tulee havahtuminen liiallisesta riippuvuudesta vapauteen.

Mellon hengellisyys on minusta liian esoteerista, todellisesta vuorovaikutuksesta eristettyä ja pohjimmiltaan suvereenin itseriittoista. Hänen mainostamansa rakkaus on kyllä kaikista sidonnaisuuksista riippumatonta ja vapaata, niin kuin oli Jeesuksenkin opettama rakkaus. Mello irrottautuu kuitenkin suorastaan ylimielisen rehvakkaasti kaikista kulttuurisidonnaisista suhteistamme. Jeesuksen Jumala-ilmoitus oli paljon kiinteämmin sidottu nimenomaan historiaan, juutalaisuuden ja koko ihmiskunnan yhteiseen tarinaan. Samanaikaisesti, kun Jeesus vapautti yksilöitä

Onneksi minulla ei ollut Jaffaa suussa kun jo alkusivuilla törmäsin tuohon samaan ”Kiitoskirjoissa” näkemääni typeryysennätykseen:

”Tiedättekö, että kaikki mystikot, katoliset, protestantit ja ei-kristityt, ovat uskontokunnasta riippumatta yksimielisiä yhdestä asiasta, siitä että kaikki on hyvin, kaikki on hyvin. Vaikka kaikki näyttää olevan pelkkää sotkua, on kaikki silti hyvin. On murheellista, että useimmat ihmiset eivät koskaan näe kaiken olevan hyvin, koska he nukkuvat. He näkevät painajaista.” (s.7)

Ensinnäkin hän ei todellakaan saa kaikkia mystikoita, katolisia ja protestanteja tai ei-kristittyjä hurraamaan tälle väitteelleen. Tämä on vain tyyppiesimerkki siitä kuinka huolimattomasti ja tarkoitushakuisesti hän keittää mahdollisimman monelle maistuvaa synkretististä soppaansa. Toiseksikin hänen myöhemmin tarkentamansa väite on räikeässä ristiriidassa alkeellisimmankin todellisuustajun kanssa:

”...jos kärsitte olette unessa. Haluatteko, jonkun merkin siitä, että nukutte? Tässä se tulee: te kärsitte. (s.66) ...Ongelmia on vain tyhmissä, nukkuvissa ihmismielissä. Todellisuus ei ole ongelmallinen. (s.71) ...Maailmassa ei ole ainoatakaan tilannetta, joka oikeuttaisi kielteisen tunteen. (s.72) ...Äkkiä ymmärrätte, että kaikki, mitä tapahtuu, on hyvää. (s.78)”

Säästän teitä pitkältä ja huutaen esitetyltä protestilta. Sanon vain väsyneesti: Siinä maailmassa, jossa minä elän, kaikki ei todellakaan ole hyvin. Ihmiskunta on edelleen täynnä keskinäistä vertailua, kateutta ja kilpailua, josta seuraavan hylkäämisen ja väkivallan uhreja löytyy kaikkialta. Se maailma, jonka keskellä itse elän, on edelleen täynnä uhraajia ja kärsiviä uhreja. Jeesuksen kärsimys ei suinkaan johtunut hänen havahtumattomuudestaan tai unessa olemisestaan. Päinvastoin. Hän kärsi, koska näki, mitä muut eivät nähneet ja puhui siitä, mitä muut eivät halunneet tunnistaa ja tunnustaa todeksi.

Valokuvataiteilija **Rax Rinnekangas** sanoi **Auschwitzin** tapahtumista muistuttavan valokuvanäyttelynsä avajaisissa:

“...samoja asioita tapahtuu yhä kansainvälisessä ja kansallisessa todellisuudessa ja omissa yksityiselämässämme. Jokaisen ihmisen sisällä on keskitysleiri, jossa olemme kolmessa roolissa: uhraajina, uhreina ja luottovankeina eli kapoina. Mietin ketkä ovat tämän päivän kapoja, jotka luulevat pelastavansa oman nahkansa menemällä uhrin sortajan puolelle. Syyllisyys ja ahdistus syntyy siitä, ettemme ole koskaan pelkästään hyviä ihmisiä.”²⁰

Kaikki ei todellakaan ole hyvin.

Enkä todellakaan voi kiittää Jumalaa siitä. Mieluiten syyttäisin.

Kuinka vaikeaa onkaan löytää sellainen kiitollisuus Jumalalle, joka elää ja on olemassa, vaikka avoimin silmin katselisin maailmaa ja omaa henkilöhistoriaani sellaisena kuin se on. Niin avoimia silmiä kellään ei enää taida olla. Harva näkee edes omaa henkilöhistoriaansa sellaisena kuin se on ollut. Vielä harvempi näkee maailman sellaisena kuin se on. Kenelläkään ei ole enää hallussaan koko totuutta. Kaikki suuret totuudet ja maailmanselitykset elävät vain omissa eristetyissä fundamentalistisissa koloissaan. Yleinen konsensus on, ettei tästä todellisuudesta ota enää pirukaan selvää.

kulttuurisidonnaisuuksistaan ja historiallisista rasitteistaan, hän myös uudestaan juurrutti jokaisen yksilön, ihmiskunnan ja Jumalan yhteiseen suhdedraamaan.

Mellon tarjoama rakkaus on pelkästään vapaata ja irrallista. Jeesuksen opettama rakkaus on sekä vapaata että vapaaehtoisesti koskettavaan vuorovaikutukseen sidonnaista. Tila ei salli tämän väitteen syvällisempää perustelua. Vaikka de Mello mainostaakin edustamaansa hengellisyyttä hyvin maalliseksi hengellisyydeksi, se minusta tinkii molemmista. Maallisuus on kaikesta satuttavasta irroittautumista ja hengellisyys on vain “täydellisen” tietoisuuden saavuttamista. Toistaiseksi suhtaudun Mellon tuotantoon samanlaisella varauksella kuin brittiläiseen nautapihviin. Syön sitä kyllä, mutta ajattelen syömääni enemmän kuin nautin siitä. Ehkä en vain ole sisäistänyt Mellon kehotusta luopua ajatuksista ja siirtyä aisteihin. Palaan ehkä asiaan, jos se näyttää vaivan arvoiselta.

²⁰ Ilta-Sanomat 24.1.2001.

Kaikki ei todellakaan taida olla hyvin.

Mistä sitten kiittää Jumalaa, kun häntäkään ei enää saastepilvien ja pirstaloituvien maailmakuvien läpi enää näy?

Jeesuksenkin todistus ja esimerkki Jumalan osallistumisesta yksilön elämään ja ihmiskunnan historiaan, oli niin vaatimaton ja itsensä tyhjentävä, että se jäi väkivaltaisen kirkkohistorian alle melkein näkymättömäksi. Näkyvimmäksi jäi väkivaltainen hengellinen imperialismi, pakottava ja alistava uskonnollisuus ja sen kautta välittynyt kuva Jumalasta.

Vanha uskovaisten vitsi sanoo:

”Ateistin noloin hetki on se, kun hän tuntee ylenpalttista kiitosta, mutta ei tiedä kenelle sen antaisi.”

Se on ylimielinen ja pilkkaava vitsi. Keskitysleirien ja kansanmurhien jälkeen uskovaisillakaan ei ole sen varmempaa osoitetta kiitokselleen. Sekä uskovaisuuden, että ateismin rationaaliset ja ylivarmat perusteet ovat murentuneet. Kenelläkään ei enää ole ylivoimaisen vakuuttavia perusteita Jumalauuskolle sen enempää kuin ateismilleenkaan.

Katolinen filosofian tohtori, **Gianni Vattimo**, on omien sanojensa mukaan enää vain

”puoliuskovainen”, joka tieteenfilosofiassakin puhuu vain *”heikosta tiedosta.”* ja *”heikosta ajattelusta”*. Muu ei enää **Nietzschen** ja **Heideggerin** jälkeisessä postmodernissa maailmassa ole hänen mukaansa mahdollista. Hän vierastaa pöyhkeän varmaa metafysiikkaa ja uskonnollisia dogmeja myös siksi, että niistä yleensä on tullut (väki)vallan liittolaisia, ja maallisten hierarkioiden taivaaseen asti ulottuvia jatkumojä, jotka ovat sokeita ja kuuroja omille uhreilleen.

Eurooppalaisen filosofian yhtenä kärkihahmona hän on kuitenkin näköalapaikaltaan havahtunut huomaamaan, että yleinen mielenkiinto metafysiisiin kysymyksiin on kasvanut. Tämän hengellisen uusetsinnän myötä, hänkin on katsonut aiheelliseksi kysellä, mitä hänen katolisesta lapsuudenuskostaan vielä on jäljellä.

Hän tiivistää löytönsä filosofisen itsetilityskirjansa nimeen: *”Uskon, että uskon.”*²¹ Se kuulostaa melkein väsähtäneeltä huokaukselta, mutta Vattimolle se ei ole sitä. Hän puolustaa intohimoisesti heikkoa uskoa, eikä halua, että se enää koskaan alkaisi uudestaan muistuttaa tietämistä. Mihin hän sitten uskoo?

Pelkistettynä siihen, että *kenosis* (Jumalan alas tuleminen) jatkuu ihmiskunnan keskellä vielä Jeesuksen jälkeenkin, että Jumalan ja ihmiskunnan yhteinen historia on jatkuvaa väkivallan naamareiden paljastamista ja Jumalan perimmäisen anteliaisuuden ilmestymistä. **Rene Girardin** innoittamana, hän uskoo, että Jeesus astui maailmaan paljastamaan ja hävittämään kaikkiin uskontoihin kuuluvan pyhän ja väkivallan välisen sidoksen. Jeesuksen ilmoituksesta jää Vattinon mukaan loppujen lopuksi jäljelle vain se, että *Jumala rakastaa*. Piste.

Niin hämmentynyt ja ahdistunut Vattimo kuitenkin on uskonnollisten määritelmien ja oppien tyhjyydestä, ja uskonnollisen maailman julmuudesta, että sanoo rukoilevansa ja kiittävänsä mieluiten vain latinaksi – kielellä, jota ei kohta muista kuin Jumala.

Vattimon vaikeaselkoinen kirja riisuu uskomisen niin alkutekijöihinsä, että välillä ihmettelen mitä siitä on jäljellä. Silti tunnen suurempaa kiitollisuutta uskon valosta tämän lepattavan kynttilänliekin kajossa, kuin tietämiseksi muuttuneen uskomisen häikäisevien neonvalojen paisteessa.

Ansio ja lottovoitto

Jumalan kiittämisen kaksi suosituinta vaihtoehtoa ovat ansio tai onni.

²¹ **Gianni Vattimo**. *Uskon, että uskon*. Nemo 1999. Tässä antamani tiivistelmä ei tee oikeutta kirjan filosofiselle syvällisyydelle. Suosittelen kirjaa vain niille, joita uskon ja postmodernin filosofian välinen suhde vakavasti kiinnostaa. Turinin yliopiston filosofian professorina Gianni Vattimo on kirjoittanut monia tutkielmia modernista filosofiasta, kuten *The End of Modernity: Nihilism and Hermeneutics in Postmodern Culture*.

Kun äiti pyytää **Bart Simpsonia** lukemaan ruokarukouksen perheen puolesta, hän panee kädet ristiin, sulkee silmänsä ja sanoo:

”Hyvä Jumala, me maksoimme tästä ruoasta ihan itse, joten kiitos ei mistään. Amen.”

Jos olemme ponnistelleet jonkun saavutuksen eteen, tai kärsineet jonkun asian puolesta paljon, on aika itsestään selvää että pidämme siitä seurannutta saavutusta ansionamme, josta emme kiitä ketään muuta kuin itseämme.

Miksi kiittäisimme Jumalaakaan, jos hän vain suo meille sen mikä meille kuuluu, minkä olemme ansainneet, sen mihin olemme ihmisinä oikeutettuja?

Joistakin poikkeuksellisen vihatuista ihmisistä voimme sanoa: *”Hän ansaitsi sen”*, kun kuolema yllätti hänet. Kaikki muut ovat ilmeisesti ansainneet ikuisen elämän!? Ainoastaan kuoleman edessä kysymys ansiosta ja lahjasta vähäksi aikaa hämmentyvät. Kuka oikeasti antoi elämän ja kuka oikeasti otti sen?

Jos emme voi suoraan kiittää ansiotamme annamme mieluummin kiitoksen hyvälle onnelle, sattumalle tai säkälle.

”Onni potkaisi”

Kreikkalaisten sokea jumalatar **Fortune** elää edelleen modernin, tai P-modernin ihmisen salaperäisenä pelastajana. Elämän **Lotossa** joillekin vain sattuu oikea numerosarja käteen. Maailma on täynnä tyhjiä arpalippuja, joiden joukosta satunnaisesti löytyy satumaisia sattumoisia. Ei siitä ketään voi syyttää. Eikä siitä ketään tarvitse kiittää. Fortune on sokea.

Sattuma on yhtä lahjomaton kuin kohtalo. Siksi se on jotenkin kateuden ulottumattomissa. Siitä nouseva kiitollisuuskin on täysin osoitteetonta innostusta, ei kiitollisuutta ollenkaan. Kukaan ei ole oikeasti antanut minulle mitään. Olen vain sattumalta saanut tämän. Siksi minun ei oikeasti tarvitse olla nöyrän kiitollinen kenenkään edessä.

Jos tietäisin, että joku on kulissien takana salaperäisesti ohjannut tämän ”sattuman” minulle, tilanne olisi aivan toisenlainen.

Jotkut siis kiittävät Jumalaa mistä tahansa, siitäkin että vanhemmat hylkäsivät, puoliso lyö tai lapsi jäi auton alle. Toiset taas eivät kiitä Jumalaa mistään.

Silti Jeesuksen melkein näkymättömäksi jäänyt todistus Jumalan valtakunnasta ihmiskunnan keskellä elää. Kirkkojen tyhjentymisestä huolimatta se näkyy, ei vain Nokia-nimen menestysimagoa kantavassa kansanliikkeessä, vaan syvinä hengellisinä kysymyksinä elokuvissa, kirjallisuudessa, taiteessa, psykologiassa, sosiologiassa, politiikassa, jne.

Jeesuksen syntymä oli Jumalan ilmoituksen sekularisaation (maallistumisen) alku. Uskovaiset ovat tottuneet manailemaan maallistumista, ja siinä on oma pointtinsa. Heiltä jää kuitenkin näkemättä, että Hengelliset kysymykset elävät nyt omaa elämäänsä melkein toivottoman hengettömäksi maallistuneen kulttuurimme ytimessä. Ne täytyy kohdata paikassa, johon emme ole tottuneet.

Kiitollisuuden tai kilpailun valtakunta

Ranskalainen filosofi **Emmanuel Levinas** sanoi, että aikuinen usko Jumalaan merkitsee monentasoista ateismia.²² Niin monet asiat, jotka elämässä yleensä ovat kaikkein tavoiteltavimpia menettävät Jumalaisen asemansa elämässämme. Seksuaalinen tyydytys, materiaallinen menestys, esteettinen nautinto jne, jäävät edelleen tarpeellisiksi, mutta eivät enää saa helvettiin tai taivaaseen lähettävää merkitystä elämässämme.

Minä luulen että Levinaksen aikuisessa uskossa on myös jotain samaa kuin Jeesuksen kuvaamassa, suorastaan lapsellisen tuntuudessa uskossa ja luottamuksessa.

Jeesus puhui kiitollisuudesta Jumalalle ja siihen pohjautuvasta pöyristyttävän naivista huolettomuudesta:

²² **Emmanuel Levinas**. *Aikuisten uskonto*. Suomentanut **Marko Pasanen**. Nuori Voima 5-6/98. s. 21-27.>

”Älkää siis murehtiko: ‘ Mitä me nyt syömme?’ tai ‘ Mitä me juomme?’ tai ‘ Mistä me saamme vaatteet?’ Tätä kaikkea pakanat tavoittelevat. Teidän taivaallinen Isänne tietää kyllä, että te tarvitsette kaikkea tätä. Etsikää ennen kaikkea Jumalan valtakuntaa ja hänen vanhurskasta tahtoaan, niin teille annetaan kaikki tämäkin.”²³

Ennen tätä hän oli puhunut kedon kukkien ja taivaan lintujen huolettomuudesta. Ei kuulosta kovin realistiselta. Eihän edes niiden toimeentulo ole mitenkään taattu. Joutuvathan nekin taistelemaan henkiinjäämisensä puolesta.

Opetuksen avainsana on ehkä seuraavassa:

*”Tätä kaikkea pakanat **tavoittelevat**”.*

Kreikankielinen sana on paljon vahvempi. Se on melkein taistelutermi.

On yksi asia *tarvita* jotain elääkseen. On toinen asia *vertailen, kilpaillen ja taistellen tavoitella* sitäkin mitä ei elääkseen tarvitse.

Kun lähemme sillä tavalla tyydyttämään tarpeitamme, omat todelliset tarpeemme alkavat välittömästi sekoittua sen kanssa mitä olemme *”tässä maailmassa”* vertailun kautta oppineet haluttavaksi ja tavoiteltavaksi. Alamme kateudesta kilpailla ja taistella asioista, joita emme oikeasti tarvitse. Matkalla eksymme kaikista olennaisista tarpeistamme.

En ole sanomassa, että **Bachin** musiikki, kauniit vaatteet, hyvä auto, kaunis asunto, esteettisesti tarjoiltu gourmet ruoka, tai hyvin trimmattu vartalo, jossa on juuri oikean kokoiset rinnat ja tarpeeksi pitkä tai paksu penis olisivat tarpeettomia. Ne eivät toki ole yhtä tarpeellisia kuin päivittäinen annos proteiinia. Silti ne voivat joskus tuntua mittaamattoman arvokkailta.

Vertailusta ja kilpailusta innoittunut tarvetydytys muuttuu ahneudeksi ja eksyttää siitä, mitä me olennaisesti tarvitsemme. Unohdamme sen mitä meillä jo on ja muistamme vain sen mitä meillä ei vielä ole, ja mikä meidän on *pakko* saada.

Mutta mitä me alunperin oikeasti tarvitsimme?

Riippumatta siitä johtaako kateellinen ja ahne taistelumme haluamaamme tulokseen tai ei, tien päässä on silti vaikea tuntea pelkkää kiitollisuutta. Tien poskella on menestyksekkään tai epäonnistuneen taistelumme uhreja, vertailussa ja kilpailussa hävinneitä luusereita.

*”Syyttäköön itseään, en minä voi ottaa vastuuta kilpailussa häviäjistä. Sitä paitsi edessäni on vielä ihmisiä, joilla on **vähän** enemmän kuin minulla. Näkymättömälle huipulle on vielä pitkä matka ja siellä on tungosta.”*

Juuri tästä hypnoosista Jeesus varoitti, imeytymisestä vaakatason vertailun ja kilpailun kautta haluihin, jotka poikivat väkivaltaa. Tilalle hän tarjosi Jumalan valtakunnan etsintää, anteliaan Jumalan seuraamista, kiitollista vastaanottamista, ja vaatimatonta edelleen antamista.

Sellaista ei voi oikeudenmukaisimmallakaan talouspolitiikalla koskaan saada aikaan.

Ranskalainen sosiologi **Pierre Bourdieu** erottaa kurjuuden kaksi muotoa: Olosuhteiden kurjuus ja suhteellisen aseman aiheuttama kurjuus, eli suuri kurjuus (*grande misère*) ja pieni kurjuus (*petite misère*).²⁴

Suuri kurjuus on vaikka nälänhätä, sota, luonnonkatastrofit jne. Pieni kurjuus voi hyvin hyvinvointivaltiossakin. Pieni kurjuus nimittäin rakentuu havainnoille siitä, että jollakin on asiat paremmin kuin minulla.

Jotkut muistuttavat suuresta kurjuudesta yrittäessään syyllistää pientä kurjuutta *”Ajattele nyt vaikka Afrikan lapsia.”* Toiset käyttävät samaa vertausta lohduttavassa merkityksessä: *”Voisi sinulla asiat olla vieläkin pahemmin.”*

Poikkeuksellisen aktiivisena ja osallistuvana sosiologina Bourdieu tietenkin patistaa ainoaa

²³ Matt 6:31-33.

²⁴ *Sosiologisen teorian uusimmat virtaukset*, toim. **Keijo Rahkonen**, Gaudeamus, Tampere, 1995.

tuntemaansa pelastajaa, eli valtiota ja poliitikkoja poistamaan myös tämän pienen kurjuuden. Miten ihmeessä?

On toivottoman naivia edes uskoa siihen, että sellaista maallista valtakuntaa voisi rakentaa, joka eliminoisi kateellisen kilpailun sen kautta, että kaikilla olisi yhtä paljon. Kadehditut *vähän* rikkaammat tulevat aina olemaan keskuudessamme. Täysin tasapäistetty yhteiskunta hakisi tietenkin perustelunsa oikeudenmukaisuuden jalosta aatteesta, mutta tosiasiasa se olisi kateuden luoma ja kateuden riivaama. Kateellisesta vertailusta ja ahneesta kilpailusta vapaa valtakunta on ihan toisesta maailmasta. Se on kiitollisuuden ja anteliaisuuden valtakunta. Anteliaan ja vapaasti rakastavan Jumalan valtakunta. Eikö tämä ole luusereiden teologiaa?

Kyllä. Luuserit sen ensimmäisenä löysivät Jeesuksenkin aikana. Jos tarkkaan kuuntelee, heidän kiitoslaulunsa kuuluu loputtoman taistelun melskeen ja voitotuksen läpi vieläkin. Suurten ja pienten kurjuuksien keskellä elää myös suuri kiitollisuus ja monia pieniä kiitollisuuksia.

Kiittäminen on uskomista

Saksan ja englannin kielellä sana kiitos, *danken* ja *thank*, ovat hyvin läheisesti assosioituneet *ajattelemista* ilmaiseviin sanoihin *denken* ja *think*. Joka niillä kielillä sanoo ”*minä kiitän sinua*”, ilmaisee epäsuorasti myös aikomuksensa muistaa, pitää mielessä, ajatella toista kiitollisuuden hengessä.

Heprean sana kiitokselle pitää sisällään vähän enemmän. Verbimuodossa kiittäminen, *hodoth*, merkitsee ensisijaisesti myöntää tai tunnustaa uskoa toiseen, ja vasta toissijaisesti toisen kiittämistä. Se, joka kiittää, tunnustaa uskoa siihen, jota kiittää.

Jeesus ja hänen seuraajansa eivät opettaneet meitä kiittämään päivittäin hyvistä ystäväistä, terveydestä, ravinnosta, työpaikasta jne. Silti tämä on se kiitollisuuden muoto, joka meille yleensä opetetaan. Meidät on koulutettu laskemaan saamamme lahjat, ja suhteuttamaan kiitoksemme ainoastaan niihin. Kiitollisuus *jostakin* on korvannut kiitollisuuden *jollekin*. Ei ole mikään ihme, että meistä tulee kiittämättömiä marisijoita heti kun hukkaamme jonkun lahjoistamme, tai emme saa niitä lisää toivomassamme tahdissa.

”*Miksi juuri minä Jumala*”?

”*Mitä paha minä nyt olen tehnyt?*”

Aivan kuin Jumalaa olisi kiitettävä vain samasta syystä kuin Joulupukkia.

Jeesus ja hänen seuraajansa kutsuivat kiitollisuuteen samasta syystä kuin eksynyt ihminen kutsutaan takaisin kotiin. Kiitollisuus on meidän paikkamme, luonnollinen ja oikea suhde siihen kokonaisuuteen, jossa elämme.

Tietenkin spontanein kiitoksemme saa innoituksensa saamistamme lahjoista, mutta sen syvin olemus ei ole niistä riippuvainen.

Kiitollisuus Jumalalle on vain perimmäisten tosiasioiden tunnustamista. Hän on elämän antaja, ylläpitäjä ja rakastaja. Kiitollisuus Jumalalle on asenne koko olemassaoloomme.

Meidän ei tarvitse ansaita olemassaolo-oikeuttamme työllä, luovuudella, yksilöllisyydellä, olemalla hyödyllisiä, hyviä, tai ainakin siedettäviä. Olemassaolomme on lahja. Kiitollisuudessa ja anteliaisuudessa eläminen on luonnollisin tapa elää sitä lahjaa.

Kiitollisuus jollekin itseä korkeammalle palauttaa epäilevän agnostikonkin oikeisiin mittoihinsa:

”*Oli Jumalaa tai ei, minä en ainakaan ole hän. Siksi osoitan kiitokseni ylöspäin, oli sille vastaanottajaa tai ei.*”

Kiitollisuus edellyttää uskomista ja luottamista itseäni suurempaan, samalla viivalla oleviin ja itseäni heikompiin. Kiitollisuus on luottamista siihen, että tosi paikan tullen *joku*, näkyvä tai näkymätön, sittenkin on minun kanssani. Kiitollisuudessa todentuu myös oman rajallisuuden ja tarvitsevuuden nöyrä tunnustaminen.

Kiitollinen ja huoleton rukous

Viime kesänä tapasin **Cristian Artist**-konferenssissa papin, joka olemuksellaan ja esimerkillään opetti minulle jotain siitä mitä **Paavali** sanoi kiitollisesta huolettomuudesta.

Tämän, noin viisikymppisen, papin olemus oli niin rento ja valoisa, että se herätti vanhassa kyynikossa varovaisuutta. Lähestyin häntä vasta ihan konferenssin lopussa.

Vaihdoin kokemuksia yhteisöelämästä, koska selvisi, että hänkin asuu perheineen yhteisössä. Sen jälkeen siirryimme keskustelemaan lempiaiheydistelmästäni, nimittäin teologiasta ja seksistä, sekä niiden vuorovaikutuksesta.

Selvisi, että hän oli joistakin seksuaalimoraalisista kysymyksistä aivan eri mieltä kanssani. Palleani ei kuitenkaan alkanut kiristyä jännityksestä, vaikka hän esitti minusta yllättävän jyrkkiä fundamentalistisia käsityksiä. Hän kertoi joutuneensa hyvin pieneen vähemmistöön erittäin liberaalissa kirkkokunnassaan. Siksi hänet olikin passitettu kirkkokunnan köyhimmän slummiseurakunnan paimeneksi. Jostain syystä hän oli kuitenkin vielä mukana toimikunnassa, joka sorvaili seksuaalieettisiä kannanottoja koko kirkkokunnan puolesta. Siellä hänen laillaan ei ajatellut kukaan. Kollegat suhtautuivat häneen, brittiläiseen tapaan, pidättyväisen ja kohteliaan aggressiivisesti.

”Miten sinä selviät siitä? Eikö sinua jännitä, pelota, raivostuta. Mitä sinä tunnet niissä kokouksissa?”

Minun oli ihan pakko kysyä, koska en vielääkään nähnyt ainuttakaan stressin oiretta hänen olemuksestaan.

Hän vain hymyili ja sanoi:

”Minä vain menen sinne, rakastan heitä veljinä hiljaa sydämessäni ja vastaan avoimesti, kun mielipidettäni kysytään. En minä taistele. Välillä teen pieniä tutustumisalotteita, kutsun kalastamaan tai jotain sellaista, mutta kukaan ei vielä ole tullut.”

Hän oli vieläkin ihan uskomattoman uskottavan tuntuinen. Vastaavanlaisissa moraalisten intohimojen konfliktitilanteissa olen itse ollut hyvin jännittynyt, pelokas ja aggressiivinen. En voinut käsittää, miten hän pystyi olemaan huoleton kuin talitintti.

”Miten se on mahdollista? Miten valmistaudut näihin kokouksiin?”

”En juuri mitenkään, mutta joka kerta pyydän pientä työläisseurakuntaani rukoilemaan puolestani. He ottavat sen hyvin vakavasti.”

Mitä se Paavali sanoikaan?

”Älkää olko mistään huolissanne, vaan saattakaa aina se, mitä tarvitsette, rukoillen, anoen ja kiittäen Jumalan tietoon.”²⁵

Tässä papissa henkilöityi noiden sanojen seuraaja, merkillisen nöyrä ja rento huolettomuus, jossa eli kiitollinen rukous. Hänessä näin mitään realiteetteja kieltämättömän kiitollisen rukoilijan.

Hän ei ehdollistanut kiitollisuuttaan siihen *mitä* Jumalalta sai, tai *miten* hän sen sai. Hän oli kiitollinen siitäkin, että oli löytänyt mahdollisuuden pyytää, anoa ja rukoilla. Kuinka yksinkertaista. Olin puhuteltu ja liikuttunut.

Lopetellessamme keskusteluamme hän sanoi:

”Daniel, jos joskus tarvitset jotain, ota yhteyttä.”

Yritin ensin kuitata sen kohteliaana ylilupauksena. Tarjous jäi kuitenkin vaivaamaan sydäntäni. Tiesin, että kotona odottaisi koko syksyn kestävä vaikea urakka verottajan kanssa. Seuraavana päivänä menin takaisin hänen luokseen ja pyysin, että hän seurakuntansa kanssa rukoilisi puolestamme, tiettyyn päivämäärään asti.

Olin syvästi kiitollinen.

²⁵ Fil 4:6.

Shokeeraava kiitollisuus

Joskus saamme aavistuksen kiitollisuuden aiheesta, joka tulee kaiken ohjattavan, manipuloitavan tai ainakin ennakoitavissa olevan ulkopuolelta. Mutta normaalielämämme seuraa aika tarkkaan karman karmeaa lakia; Saamme mitä olemme ostaneet, ansainneet tai ainakin jollain tavoin pystyneet arvaamaan. Kärsimme tai kiitämme, kiroamme tai niitämme, vanhalla tottumuksella ja kyllästyneellä rutiinilla. Pienet piristävät poikkeukset vain vahvistavat säännön: *Ei mitään uutta auringon alla.* Oikeus ja vääryys kilpailevat toistensa kanssa, mutta kumpikaan ei perusteellisesti yllätä turtunutta maailmankansalaista. Aavistus ansaitsemattomasta ja täysin hinnattomasta hyvydestä ja armosta saattaa kyllä herättää kiitollista ihmetystä, mutta ne eivät todellakaan kuulu normaaliarkeen. Mutta noin parituhatta vuotta sitten tapahtui jotain uutta auringon alla.

”He pelästyivät suunnattomasti, sillä he huulivat näkevänsä aaveen...”²⁶

Uutta ei ollut se, että viaton uhri oli murhattu. Jeesus itsekin luki ennakoitavissa olevan uhriksi joutumisensa jatkona ihmiskunnan normaalille kulttuuriperinnölle.

Uutta ei ollut edes se, että uhri palasi takaisin, muodossa taikka toisessa. Uutta oli se, että uhri ei tullut takaisin uhraajiensa tai hylkääjiensä luokse vainoavana haamuna, ylösnousseena kostajana tai sankarillisena kuoleman voittajana. Myytit tämänlaisista ylösnousemuksista olivat tuttuja kansan parissa. **Herodeskin** pelkäsi, että Jeesus oli ylösnoussut Johannes *Kostaja*.²⁷

”He eivät vielä tienneet mitä uskoa, niin iloissaan ja ihmeissään he nyt olivat.”²⁸

Mikään siihenastisessa uskonnollisessa perinnössä ei ollut valmistanut opetuslapsia tällaiseen uhrin takaisintulemiseen. Sillä ei ollut mitään tekemistä minkään siihen mennessä opitun uskomussysteemin kanssa. Hämmästyttävästä yllätyksestä puhuminenkaan ei riitä. Tämä oli jotain paljon enemmän, jotain täysin muuta. Se oli hämmentävä kosketus täydellisestä toiseudesta.²⁹

Edes *Alienin* kohtaamien ei tänä päivänä vastaisi niin täydellistä toiseuden kohtaamista, kuin mitä opetuslapset kohtasivat. Jokaisella olisi populaarikulttuurista tuttu referenssikohta, jonka pohjalta voisi hetkessä tehdä hätäisen päätelmän: *”Tämä taitaa olla ufoakka. Ne ovat sittenkin tosia.”* Se voisi olla pelästyttävä kokemus, mutta samalla se voisi herättää innostusta: *”Jee... Minä olen aina uskonut niihin, ja nyt minä saan vihdoin tavata yhden heistä.”* Ulkoavaruuden olento ei enää pystyisi televisiosukupolvea hämmentämään niin perusteellisesti, kuin Jeesus hämmentäisi opetuslapsiaan. Mahdollinen kiitollisuus olisi sensaatiomaisuuden siivittämää. Ihmiset, jotka väittävät kohdanneensa ulkoavaruuden olioita puhuvat kaikille tutusta asiasta, johon jotkut uskovat ja toiset eivät.

Jeesuksen tavassa tulla kuolemansa jälkeen takaisin oli jotain sellaista, joka ei vastannut kenenkään ennako-odotuksiin. Hänen ylösnousemuksensa jälkeiset ilmestymiset eivät kelvanneet näytöksi minkään vallassa olevan uskomuksen oikeudellisuudesta. Kellään ei ollut aihetta sanoa:

”Katsokaa nyt, mitä minä sanoin. Olin sittenkin oikeassa.”

Kuvittele joutuvasi vieraassa massa oikeuden eteen rikoksesta, jota et ole ymmärtänyt tehneesi. Et tiedä mistä syytetään, et käsitä millä perusteilla sinut tuomitaan, eikä sinulla ole mitään ymmärrystä siitä, millä tavalla voit puolustautua. Olisit tuntemattoman ja hallitsemattoman toiseuden kanssa tekemisissä. Ainoa tuttuus olisi oikeudenkäyntiasetelma. Syytettynä ja tuomittuna oleminen olisivat sinulle tuttua omasta kulttuurista käsin. Lait vain olisivat sinulle täysin vieraat.

Tämä vertaus ehkä antaa aavistuksen opetuslasten kokemuksesta, mutta käänteisessä merkityksessä. Kun Jeesus ilmestyi heille kuolemansa jälkeen, heillä oli täysi syy olettaa hänen tulleen takaisin vain muistuttaakseen ja ehkä rangaistakseen heitä petturuudestaan. Vainajan henkiä piti aina lepyttää, jotta

²⁶ Luuk. 24:37.

²⁷ Mark 6:14-16.

²⁸ Luuk 24:41.

²⁹ **James Alison.** *Knowing Jesus.* Templegate Publishers. Springfield. Illinois. 1994. s.14.

ne eivät olisi vihaisia saamastaan kohtelusta. Yleensä he ilmestyivät vain muistuttamaan niistä vääryyksistä, joita heitä kohtaan oli tehty. Kummitukset olivat henkimaailman peilejä huonolle omalletunnolle.

Juuri siksi Jeesuksen ilmestyminen oli niin täydellisesti uutta. Hänen tervehdyksensä alkoi pelkojen lieventämisellä

*”Rauha teille... Miksi te olette niin kauhuissanne”*³⁰

Kysymys oli tärkeä. Opetuslapset ilman muuta kuvittelivat, että tuonpuoleinen on vähintään yhtä väkivaltainen kuin tämän puoleinen. Löytyihän maallisellekin väkivallalle yleensä tuonpuoleiset perustelut. Siksi Jumala nähtiin väkivallan perimmäisenä lähteensä. Jeesuksen ilmestyminen kertoi aivan toisenlaisesta tuonpuoleisesta. Ei ole aihetta pelkoon. Kaikenlainen väkivalta ja kosto, joka oli tähän asti projisoitu Jumalan ominaisuudeksi, on vain ihmisen itsensä ominaisuus, ei Jumalan.

Tuonpuoleinen toiseus ei olekaan väkivaltainen.

Hän ei edes erikseen julistanut anteeksiantoa opetuslasten petturuudelle. Sekin olisi ollut siitä muistuttamista. Hänen ilmestymisensä oli anteeksiantava, ilman erillistä mainintaa. Hän *oli itse* anteeksianto, varaukseton ja antelias armollisuus, joka ei edes anteeksiannollaan muistuttanut tehdystä vääryydestä – uhrin rinnalta väistymisestä.

Jos opetuslapset ylipäänsä, salaisimmissa fantasioissaan, odottivat messiaan paluuta, kuvittelen sille kaksi mahdollista versiota: Joko häntä odotettiin tyypillisenä kostajakummituksena, joka panisi koko maailman tilille. Taikka sitten häntä odotettiin kuoleman voittaneena sankariruhtinaana, joka panisi kaikki viholliset polvilleen. Uhrin kuoleman jälkeinen ilmestyminen merkitsi kosta, joko meille taikka heille. Täysin väkivallaton ratkaisu oli kaikkien mielikuvien ulottumattomissa.

Ketään tuomitsematonta, yksinomaan rauhaa toivottavaa ylösnoususta messiasta, kukaan ei osannut odottaa. Se ei kuulunut kenenkään ennakko-oletuksiin. Se oli kauhistuttava kokemus täydellisesti erilaisesta toiseudesta. Kukaan ei ollut siihen varautunut. Se ei vastannut yhdenkään ihmisen ennakkoavistuksia.

Jos joku olisi osannut sitä odottaa, kiitollisuus olisi varmaan ollut hänen ensireaktionsa. Jeesus olisi vain olemuksellaan todistanut oikeaksi sen, mihin joku oli sitkeästi uskonut.

Niin ei kuitenkaan käynyt. Siksi ensireaktiot olivat pelästyneitä. Kiitollisuus ei todellakaan ole ensimmäinen reaktiomme, kun maailmankuvamme menee kertalaakista rikki. Kun todellisuuden hallittavuus ja ennustettavuus hajoaa, ensireaktio on paniikki.

Jeesus palauttaa heidät maan pinnalle hyvin arkisella tokaisulla:

*”Onko täällä mitään syötävää.”*³¹

Jeesuksessa oli myös jotain tuttua. Alkukauhituksen jälkeen he pystyivät tunnistamaan hänet samaksi Jeesukseksi, jonka kanssa olivat viettäneet kolme vuotta.

Miksi? Havaitivatko he hänet tutuksi, samalla tavalla kuin me tunnistamme tutun törmätessämme Tiibetissä mieheen, joka paistaa nuotiolla sinistä lenkkiä, ja syö sitä jälkiuunileivän kanssa?

Tuskin. Jeesus ei ollut tuonpuoleiseen juuttunut hahmo, jonka he tunnistivat tutuksi vain tämän puoleisten ruokatottumustensa kautta.

Tunnistaminen tapahtui sen kautta, että he yhtäkkiä näkivät koko Jeesuksen maallisen elämän lahjana täysin toisesta, ja ennestään tuntemattomasta, maailmasta. Jotain heille tuttua annettiin heille takaisin, mutta täysin uudessa valossa. Jeesus ei tullut takaisin ihmisenä, joka oli siirtynyt täältä tuonpuoleiseen, vaan Jumalana, joka oli Jeesuksen syntymän, elämän ja kuoleman kautta siirtynyt tuonpuoleisesta meidän maailmaamme. He havaitsivat ylösnousseen Jeesuksen aivan samanluontoiseksi, kuin maallisen elämänsä aikana. Tämä tilanne oli vain luonnollinen jatko sille, mitä Jeesus oli heidän

³⁰ Luuk. 24:36,37

³¹ Luuk. 24:41.

kanssaan ollut. Vasta nyt he havahtuivat hänen todelliseen olemukseensa.

Messias ei ollutkaan vihollisten kukistaja, muukalaisten valloittaja ja vääryyden kostaja, vaan kaikille kuuluvan leivän jakaja. Hän antoi elämänsä ja osallistui elämäämme. Sitä hän oli tehnyt ennen kuolemaansa, ja niin hän teki myös ylösnousemuksensa jälkeen.

Ylösnoussut Kristus oli aivan samanlainen kuin Jeesus, joka oli elänyt heidän kanssaan. Sama antelias ja vaatimaton armollisuus, jonka he olivat nähneet ihmisenä eläneessä Jeesuksessa, kohtasi heidät ylösnousseessa Kristuksessa.

Vasta tästä alkoi opetuslasten jumalakuvan radikaali muutos. Ylösnouseen Jeesuksen kautta he vihdoinkin uskoivat, että Jumala ei suinkaan ollut uhreja vaativa koston Jumala, vaan rakkaudessaan suorastaan shokeeraavan antelias.

Sellainen armollisuus häpäisi kohtuullisen ihmisen oikeudentajua. Mikään ei ole niin räikeän epäoikeudenmukaista, kuin ansaitsematon ja ilmainen armo. Se loukkaa uhriutta vaativaa inhimillisen kulttuurin peruspilaria. Hyvä uutinen, ihmisen selkäytimestä nousevaa oikeudenmukaisuutta loukkaava skandaali, evankeliumi, oli vihdoinkin valjennut opetuslapsille. Jumala oli ihan toisenlainen kuin miksi he Hänet olivat kuvitelleet. Jumala oli antanut heille takaisin saman Jeesuksen, jonka elämää, opetusta ja kuolemaa he eivät millään olleet ymmärtäneet, koska olivat loppuun asti odottaneet taivaallista sankaria, ylivoimaista valloittajaa, joka kukistaa viholliset mahtikäskyllään.

Edes ylösnousemus ei muuttanut Jeesusta sellaiseksi. Hän pysyi edelleen täysin vallattomasti osallisena ihmisen tavallisessa elämässä kysymällä:

”Onko täällä mitään syötävää.”

Elämän antaja ihmisten ruokittavana?! Se on Kristuksen vastaus sekä sekulaariselle että uushengelliselle itseriittoisuudelle. Antelias ja armollinen Kristus ei ylösnousemuksensa jälkeenkään lakannut lähestymästä meitä myös tarvitsevana.

Ylösnousemus ei ollut myöskään poistanut Jeesukseen kohdistuneen tappavan väkivallan jälkiä.

Opetuslapset tunnistivat hänet myös haavoistaan. Tappamalla ihmisen, ihminen oli jättänyt pysyvät arvet Jumalaan. Silti tuonpuoleinen ilmestyi anteeksiantavana ja armeliaana. Väkivalta paljastui täysin tämän puoleiseksi ongelmaksi.

Opetuslasten mielissä kauhistuttava maailmankatsomuksellinen maanjäristys vaihtui vähitellen innosta tärkeväksi kiitollisuudeksi.

Antelias Jumala

Jumala ei uhrannut poikaansa saadakseen itselleen kelvollisen veriuhrin, voidakseen sitten olla anteeksiantavainen. Hän antoi ainokaisen poikansa, joka antoi itsensä meidän väkivaltaisuutemme uhriksi. Onko tähän yksinkertaiseen tosiasiaan ja sen johtopäätöksiin yleisesti ottaen havahduttu vieläkään?

Jumalan valtakuntaa ei rakenneta uhraamalla, vaan vastaanottamalla, kiittämällä ja antamalla – joskus hyvin uhrautuvallakin antamisella.

Mitään eikä ketään tarvitse tappaa eikä uhrata Jumalan valtakunnan eteen.

Vanhan Testamentin aikana melkein kaikki kiitos ja palvonta Jumalalle ilmaistiin tappamalla joku eläin.

Jeesuksen jälkeen, Jumalan kiittämisen piti olla vain kiittämistä ja antamista.³²

”Puhdasta, Jumalan ja Isän silmissä tahratonta palvelusta on huolehtia orvoista ja leskistä, kun he ovat ahdingossa, ja varjella itsensä niin, ettei maailma saastuta.”

Asiayhteydestä käy ilmeiseksi, että *”maailmalla”* Jaakob tarkoittaa vertailun, kateuden, kilpailun ja siitä poikivan väkivallan systeemiä.

³² Jaak 1:27

Kiitollisuus ja anteliaisuus pitää meidät vapaana ”tämän maailman saastutukselta.” ”Lahjaksi olette saaneet, lahjaksi antakaa.”³³

Jos olet lukenut kirjeen loppuun ja tunnet itsesi entistäkin kiittämättömämmäksi, niin lohduttaudu Jeesuksen antamalla kuvauksella Jumalasta:

”Sillä hän on hyvä
(myös) kiittämättömille.”³⁴

Sinä olet silti rakastettu.

Hänen palveluksessaan: Daniel Nylund

³³ Matt 10:8.

³⁴ Luuk. 6:35.